

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2018. június – XVII. évfolyam 6. szám

Ára: 560 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájja:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

Születtem
júniusban

2

Lengyel János írása

Lucifer üdvözl

5

*Nagy Zoltán Mihály
novellája*

Abó és Robó

8

*Varga Domokos György
regényrészlete*

Randevú
a romtemplomnál

12

Lukáts János tárcája

Régi-új kormány

15

Csapó Endre tanulmánya

Kihullt lapok
egy olvasónaplóból

21

*Németh István Péter
Bereményi Gézáról*

Egy név –
egy korszak

28

*Százdi Antal
megemlékezése*

A másik ló
Ország László fotója

LENGYEL JÁNOS

Születtem júniusban

Születtem júniusban, s immár negyvenöt éve haldoklom magam, hol halkán, hol csendesen, de zajongva is csak rendesen, emberül, hogy ne sértsem mások jogait. Jogait az élethez, házához, házhoz, vagyonhoz. Az enyémhez. Mert ez születési jogon jár nekik. Csak nekem jut a csendes haldoklás, hiszen én itt születtem, és menjen a fenébe, aki őshonos. A ló túloldalán, balon, jobban tudják, hogy nekem ideát mi a jobb. S ha csak mukkanok, mondják: A fasiszta zajong! Az inter mellől számúzték a nacionálét. Nekem jog és igazság nem dukál, nem jár, és akkor sem jut, ha raktáron van feleslegesen. Őseim végleg elherdálták, örökségemen, jog helyett, vethetek mondjuk vályogot. Hiába ismétlem, nekem ez nem ideál, én vagyok, kit a humán liberál. Kik egykor vörös csillagot cipeltek, ma újra kioktatnak, fehér csillagos libériás inasok. A módszer nem változik, csak a mente, a mez, a máz, s alatta az építmény rohad. Rohadt egy világ ez, bár azt mondják, létezik egy más. Ám ebben éppen a mások dobálnak kővel másokat, akik máshogyan vélik azt, ami, s a valóságot nem üres szavakkal próbálják elferdíteni.

Talán éppen ezért nem érzem azt, amit néhány éve még érezni véltem? Már-már elhittem, vagyok. Vagyok valami testben, létezem, és végre valahol, én is otthon vagyok. Éltem és megéltem, megéltem és megértem. Érezni és tudni, önmagamban bízni, önmagamról tudni és megtudni az igazságot, az igazit, a valót vagy legalább a valóságost, nem ezt a tucát-bóvilit, amit útszéleken árulnak idegtelelős szemfényvesztők, jóérzést lenyúló lélekkalmárok. Tévéton jársz ember, lépj le róla, és indulj el a helyesen, kiált rám a média, mint más esztelenek, akik szalonképesen, egységesen, a szakadékba menetelnek, mint két lábon járó lemmingek. Jobb ez, mint magányosan kóborolni a saját fejünk íze szerint. Proféciaimat számos val-

lomásban öntöttem már szavakba, mondatokba szedve gyáláztam meg szűz papírosokat, ujjbegyemmel tuszkoltam fel fényes képernyőkre, a lét verőlegényeinek „baráti” unszolásának engedve. Szemem fényénél keresgéltem önmagam látletét, apámtól örökölt görbe lencsésű mikroszkópon át lestem az élet csigázó menetét. Körmenet, jövet-menet, lejtmenet, s ha nem tetszik, kérem, bármikor elmehet! Mint azt megmondta egykor a táncos bolond, a valódi demokrata, aki véresre verve tanította demokráciára országa népét. Később mentek is sokan, okkal, oktalan. Nyugatabbra, nyugodtabbra, másra, többre, idegenre. S rámehezt az idegekre, ideges idegenre, ki minden barna bőrű szakállas embertől retteg. Agyában ott a Pokol Kép, hogy mindjárt robban egy pokolgép. A másik humán-marxista, befogadó, nyíltan tuszkolja másokra agyrémeit. Ki jó keresztényként mindenkit patronál, makronálja azt, ki szőnyegen ülve ordítja allahot, mikor a müezzín ordítva szennyezi Európa életterét. Mert nem minden bolond francia, csak a legtöbb, s őket csak Willkommen Angi übereli.

Röntgenfilmekem rögzítettem minden félelmemet, hogy végül összeállva, s ezáltal felmagasztosulva, egészen én legyek. Fogvacogva, a nemtudomtól szorongva vártam a nagy napot, hogy világra segítsem önbecsülésem koraszülött lárváját, akarom mondani árváját. Árva haját a fodrásznál hagyva tar fejfel masírozik a büntudatba, ön- és éntudatát régen elvesztette, amikor önbecsülését számúzva, a romlást elméjébe beengedte. Mi végre minden igyekezet, ha senki sem igyekszik igazán létrehozni az ént? Mert az én a legfontosabb. Eredetiségemet az énem szavatolja, meg a védjegy, mit anyámtól kaptam, hiába vágta el egykor a szülész, viselem bélyegét a köldökön. Mindenki az énben lesz az, ami és aki. Aki nem, az ők labirintusában bolyonghat örökkön, örökölt körökön.

Beregszászi utcakép

Kiürült a lét puttonya, áldatlan ontja belsejének hiányát. A hiány pótlék, a nincs „lájtosabb” változata, s most ne „lájkolj” te közösségi magányba süllyedő én-maradék! S ne fessd trikolorra profilképedet, ha a magyart mérszárolják, miközben Moszkvában a félkegyelműt írják, s Brüsszelben non stop folyik a közös ülés.

Kormányok jönnek, mennek vagy maradnak, csak a kaszsa ürül, s illegalitásba vonul a haza. Lakosai már nem észlelik, nem értik, nem ismerik, kiürült belőlük az utolsó csepp szeretet. Kiürültem én is, kivétel nem vagyok. Nem lehetek. Mert veletek vagyok, egy közületek. S így leszünk közösen üresek. Ürességem a luftballonéhoz hasonló, embervázam határolja, óvón védelmezi, nehogy sérüljön kétes identitása, miközben bármily kismérvű valami, póriasan ízé, befurakodván, bepizskítsa az üresség éteri tisztaságát. Mert a tisztaság fél egészség, csak a gazdagság mi lekörözi. Ez félelmetesen korhű és korszerű, mármint az üresség maga. Mert ma már semmi sem igazi, minden csak látszat, érintőleges képződmény, a valóság nagyobb részét is valóságpótlóval képezik. Ki, ki képi ezeket? Megpróbálják pótolni a pótolhatatlant.

Kapui Ágota Hetedíziglen is

Kicsi a mi hazánk,
törpék vagyunk benne,
mintha ez a világ
rácsos ágyunk lenne.
Csecsemők vagyunk mind
emlőjén e kornak,
elég a jelenből,
jőjön már a holnap!
Vittünk már keresztet,
véres koronát,
vonszoltuk a sorsunk
századokon át,
lőgtünk már bitófán,
hevertünk a téren,
mint a szakadt ing a
szárítókötélen.
Széttéptek a szelek:
nagyhatalmi játszmák,
idegen katonák
álmunkat vigyázták,
szemet szemért adtunk
elvekért cserébe,
nyargaltunk tavaszról
Don-fagyasztó télbe...
Hetedíziglen is
megbűnhődtük már,
múltunk volt az élet,
jelenünk halál.
Ember vagy, barátom,
nem fehér egér –
stigmáidból olykor
felbuzog a vér...

Csak kevés látó van, aki felismeri, s köztük még kevesebb, aki felkiált: De hiszen a király esztelen! Fesztelen gőgjében áru-lóz, ki zsarnokságát, s ő magát nem szívleli. De hogy lehetne hazaáruló, kinek nincsen, ha van is, máshol, távol vagy közel, nyugaton vagy keleten? A miénket csak rabolja, elveszi. Hogyan lehetne nemzetáruló, akinek nincsen, csak él a világban interen? És akkor nem is szóltam magunkról, rólam, énnekem, akik mindezt túrjuk, büntetlen hagyjuk. Én is csak ütöm a betűket, kik ártatlanok, lenyomatukkal palástolom tétlenségemet.

...nevet adni bárki tud, bárkinek
és bárminek, így lettem én is
venger, ruszki, ukrán...

Megfoghatatlan, az antianyag színében őrjögő valami telepedett érzéseim veteményesére, s nem tudom elűzni, pedig ordibálok teli torokból: hess, madár, hess, madár! Menj innen, szállj oly földre, mi gazdagabb, s tobzódásodat megfizethetik! Ám ezt a szárnyast nem rettentik el az elme démon-riogatói. A démonok egyre többen vannak, hitüket vesztett angyalok töltik fel soraikat. Mennyjáró szárnyaik csonkjából fekete vér szivárog. Vörösre és feketére mázolja a bamba szivárványokat, s kik az égi boltív alapjait keresik, nem találnak mást, csak ócska, elhasznált elme hulladékokat. Ocsmány csápjakkal befurakodnak a legkisebb zugba is, mint daganatot osztó polipkarok. Ezek a karok nem óvón ölelnek, a pusztulást tuszolkják a lényeg mélyébe.

Nem marad más csak a lázadás. Állandó rebellió az évszázados hagyományokkal merevített téboly ellen. „Azért sem” kiáltással újra és újra Don Quijote-i rohamokra indulni a „vanság” közönyének szélmalmai ellen. Megvívni hiábavaló csatákat, elbukni megnyerhetetlen háborúkat, párbajra hívni a Sorsot, soros ellenségeket, miközben az korábban a létezésünkről sem tudott. De ma már jól tudja, még mindig létezőnk. Létezőnk dacára Bizáncnak, besenyőnek, tatárnak, töröknek, osztráknak, németnek, oroszoknak, hátba szűrő jóbarátnak, s olajjal kenegető rossznak.

Adj, Uram, új reményt porhű szolgáltnak, hiszen gyenge pillanatodban a te akaratod hozta a világra a bajt, a világcsapást, amit csak megvetően, embernek nevez a mindent és mindenkit megnevező! De néha csak undorodva tetemre hívja a felismerés kaján angyalát. A rézangyalát elorozták, s leadták színes fémtolvajok. Ma már vasorrú bába sem szagol alulról ibolyát, s ama bagoly sem nemz utódokat. Lassan elfogy belőlünk is az alkuminimum. Mások egyenest haladnak, csak mi kaptunk gellert, s úri módon hajlítja villáinkat a saját hasznára. A kékszakállú herceg gyáva, megrettent, mikor felkiáltott a műezzin, s várának kapuit szélesre tárta, s nem bánta meg, még Judit halálát sem.

A zongora, az a fekete zongora, egy rideg teremben áll. Szikár ujjak játszanak ódon billentyűin, rekedt torok dúdolja az elmúlás kopogó dallamát. Karádi és Dietrich lép elő a homályból, és ódon deszkákon lépdelve bűgják el a légoltalmi szirénák dallamát. Légiveszély, régi veszély, egy újabb ok a halálra. Európára jótékonyan borult rá a sötétség, s mind behunyta szemét, aki ilyenkor álmódja életét. Riadt távolzizegők egymásra zúdták sirámaikat, a legtöbb könnyet

mégis önmagukért ejtik. Vesszen, vesszen Trianon! Miközben mások ejtik őket a társadalom nagy „ki-minek-miért?” tőzsdéjén, értékük rohamosan csökken, papírjaikat már csak melleslegesen jegyzik, nevüket megsárgult lábjegyzetek. Miközben kezükkel ügyetlenül tapogatózva próbálnak jobbra fordulni. Életükkel egyetemben. *Egyetem-egyetem ember-tánc, Magyar Bandi mit kívánsz?* Jó munkát, tisztos bért, emberi életet! Valódi jogot, mert a lehetőség még nem esély.

Hát igen: az ember csak akkor veszi észre, hogy ő igazából nem is él, amikor szembesül magával az élettel, ami nemcsak a nevében az. Mert nevet adni bárki tud, bárkinek és bárminak, így lettem én is venger, ruszki, ukrán, függően a tájtól, hol éppen felfüggesztenek. Függelék diplomamunka végén, ahol újra kezdhetem, s ha jó szót mondok Horthyra, megbukok végérvényesen, s oda a diploma, min függenék, mint függenék. Mert a történelem változásával változik a történelem is, mi tegnap színes volt, ma már színtelen, de ki bírja átírni a tankönyveket szüntelen. Krúdy Szinbádja ma már nem trágját rak tényéjára, mert az gusztustalan, nem trendi, kor- és kórszerűtlen. De négyszáz évvel ezelőtt még fenemód nem volt az. S az úr étvágytól nyáladzva trágyázta meg nemesi étkét az jó keleti fűszerekkel avagy közönséges kőszóval. Nem volt ám az utolsó dolog, s Bethlen Gábor sem öklendezett belegondolva, hanem fejedelmi étkét fogyasztotta felségesen. Ami nagy érték volt egykoron, és nagy hasznot hozott mára cafatjaiban is elporladt királyságunknak, ma ebek harmincadjára kerül. Mit harmincad, kétharmad, nekünk csak a maradék jutott, de ezt is elorozzák hazai hiénák, import farkasok. Az elején a jobbágy is jómódban kezdte, csak később görnyedt meg a föld terhe alatt. Mert teher alatt nő a pálma,

Pestovics János versei

Don Quijote

Don Quijote ki nagy kalandra készült
csalódottan állítja meg lovát
hová lettek a gonosz óriások
kiket le kellett volna győznie
hiszen ezek csupán ócska
szélhajtotta malmok
s földhöz vágja
csatára fényesített fegyverét

a fogadóban
rablók helyett
tömött liszteszsákok ellen próbálják őt ingerelni
most már nem is dühös
Rocinantét világgá kergeti
Sanchót hazaküldi
zsémbes asszonyához

ő pedig csak ül naphosszat
az otthoni lugasban
értetlenül csóválja fejét
némán bámulja
a szélzizgette szőlőlevelet

de nem az ember, élete mégis teherként indul anyja testében. Egy idő után terhes lesz a számára, és kínna telt örömmel toloncolja ki a zajos valóba, hogy ő is megízlelhessen, mitől is fél a rettegés. Az élmény egy életre szól, s csak az elmúlás kegyelme oldhatja el béklyóit.

Figyelmeztetés: állj meg végre, ha nem is érted, mi végre! Közel már a vége, ne gyorsítsd a találkozást! Halotról vagy jót vagy semmit, tartja a közmondás, akkor inkább hallgasson agyon a média. Ne legyen hír a híradóban, mert akkor biztosan meghaltam, eltűntem, leégett otthonom, elítélt a bíróság, házamat elvitte az ár, a bankot megelőzve, s így annak csak a jövőm maradt, de kamatként viszi életkedvemet is. S csak olcsó vigasz a nincstelenség a kacaj, amikor azt hallja, kamatlábon lótték a bankárt, s a tőzsdecápát kifogta a felügyelet.

Talán meglekéljem koponyámat, hogy agyamba nézve megtudjam, ki vagyok, ki lehetek valójában? Kinek hagyjak lenni, és én hogyan hagyom? Ezt kellene tennem, hiszen nem győzhetem le az Ént, ha nem ismerem, akivel szemben állok. Áldatlan állapot, és ilyenkor egy pap sincs kéznél, hogy enyhítse pogány létemet.

Fájdalmat és örömet nem lehet elmondani üres, rideg szavakkal, azokat érezni kell, átérezni, túlélni, bármi áron. Túlfélni a kanyarokat és az egyeneseket. Hiszen ilyenkor kapcsolnak rá a nyomo(ro)mban lihegők, hogy megelőzzenek. De nem ám előzékenyen, dudálva hívva fel magukra a figyelmet. Elém vágnak, mindent, ami kezük ügyébe kerül, hogy nekem is kerülgetnem kelljen balsorsuk kellékeit, de én sem lehetek előzékeny. Most nem. Még nem, és már nem. Közéleg az idő, amikor ki kell állnom kereket cserélni, mert úgy érzem, elhasználódtak nagyon. Ha nem teszem meg, az örületet kockázhatom. S minden dobással az egyest kockáztatom. Vigyázat, akinek hiányzik egy kereke, az kiesik a versenyből! Örökre, hogy aztán a „soha-többé” szponzorálhassa belterjes futamait. Futam helyett roham, miben szívvel-lélekkel részt veszek. Veszek részvényt, pakettet, s utódomra hagyom, sosem felejtse, ki voltam, s ki lehettem volna egykoron!

Öltöztetem lelkem

Lassabban épülök, miként Déva vára:
rakogatom magam kockáról kockára,
mégsem érek föl a vágyott magasságba.
Lassabban épülök, miként Déva vára.

Akarom, hogy váram gyémántokból állna,
ne veszne felhőbe, szürke köd-homályba,
mindenki erősnek, áttetszőnek lássa.
Akarom, hogy váram gyémántokból állna.

Öltöztetem lelkem fénybe, ragyogásba,
ragyogjon messziről fénytelen világba:
múljon el az ember világtalansága.
Öltöztetem lelkem fénybe, ragyogásba.

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY

Lucifer üdvözl

1.

Lakodalom, nászéjszaka.

Az ágy alá elrejtve egy kalapács, hogy az ifiasszony – férjeura kedve szerint – fiút szüljön, ha eljön az ideje.

Nem késik a gyermekáldás, megérkezik Ferike.

– Én vagyok ő kicsiben! – dicsekedik apukája. Cimborákkal álló hétig vedeli a pucupálinkát.

Eszkendőre Ferike a gyerekocsit kinövi, jár és beszél nap-hosszat az udvaron. Homokdombon várat épít, amit aztán kacarászva lerombol. Ha megunja, hátulra megy, irigyli a délceg kakas égőpiros koronáját. Kutya, macska nem állhat meg előtte, cibálja a farkukat.

Óvodába apja hordja kerékpáron. Visítózva élvezi a nyaralást. Csoportjában vezéréget bitorol, parancsára fakardokkal támadás a rózsák ellen. Óvó nénik szörnyülködnek:

– Kire ütött ez a gyerek?!

– Királyt játszik – rosszat művel!

– Elrontja a többit is!

Egyik év a másik után elsomfordál, Ferikétől búcsút vesz az óvoda.

2.

Az iskolában neve Ferkó. Negyediktől nyolcadikig osztályelső, később szintén színjese.

Nagymamája örvendezik:

– Pap lesz ebből, azt mondom!

– Ne jósoljon! – mordul apuka. – Más a világ, egyetemen nem képeznek papokat.

Szakot választ a kislegény, jelentkezik. A vizsgákkal nincsen gond, de sokan vannak, a bejutás bizonytalan.

Kupaktanács a családban, mi legyen. Anyukája sopánkodik, apukája biztosra és vásárba megy.

Nem számít egy tehén ára, ha a fiút felveszik!

Sikerül.

Attól kezdve ritkán látják otthon és a faluban.

Pár év múlva záróvizsgák, diplomával tér haza.

Apukája lelkenedezve intézkedik, állást kap.

3.

Beceneve Feri lesz, mert a Ferkó nem illik egy tanárhoz. Kollegái tanítók, ő elvárja a megtisztelőbb titulust.

Szemtől szemben respektálják magas fokú képzettségét, háta mögött fejcsóválva puszognak:

– Mivé lett a Ferkó!

– Túlságosan önhitt – mihez vezet ez...?

– De ismerjük el, rendet tart. Vasfegyelmet! Meglátjátok, direktor lesz maholnap...

Nem lesz. Tanév végén kedvetlenül eltűnődik: „Ez a pálya idegen, fizetsége szárnalmas, mellékes meg semmi. Másra, többre vagyok hivatva.”

Szóvá teszi otthon is. Anyukája sopánkodik. Apukája nem érzélgős, intézkedik. Másnap reggel Feri fiút hívatják az el-

nökhöz. Bő félórás hatszemközti diskurzus, mert a titkár jelen van. Okosan szól, elnyeri a bizalmat.

– Legyen szb-elnök. Támogatod? – javasolja, kérdezi a kolhozelnök.

– Ha belép – bőlint rá a párttitkár.

4.

Hogyne lépne. Úgy számítja, megéri.

Az új tisztség neki való. Jó fizetés, kevés gond.

Tavaszi jöttén Luci elvtárs – most így dukál – üdülési beutalót osztogat, de a jónép vonakodik:

– Miért most? Egész télen négy fal között tengtünk-lengtünk, akkor kellett volna!

– Tavaszidő – dologidő!

– Bizony. Sok a dolog, nem enged!

*Kellő számú irodai alkalmazott
Luci elvtárs papírjain átlényegül
fejőnévé, dohánytermesztővé...*

Sebaj. Kellő számú irodai alkalmazott Luci elvtárs papírjain átlényegül fejőnévé, dohánytermesztővé, utaznak mind üdülőkhöz, süttetik a hasukat. Luci elvtárs bazsalyogva dörszöli a tenyerét: „Jól van ez így. Beutaló kárba nem vész, ők meg most már keresik a kegyeimet.”

Titkárője Csákány Bandi szemrevaló asszonya. Három éve hiába vár gyermeket. Most már lesz.

Luci elvtárs kap két pofont, Bandi másfél évet. Atyafiak csóválják a fejüket:

– Szegény Bandi műtrágyát gyárt rabruhában...

– Ez meg itthon továbbra is vígan éli világát...

– Nem igazság!

Ha már így van – hogy a törvényt nem érdekli, mi lenne az igazság – ítélkezik a falu: szb-elnök nevéből a második i törölve, családi és keresztnéve összevonva – lesz belőle Lucifer.

Híre megy a titulusnak. Anyukája sopánkodik, az irodán nevetnek. Viselője bosszankodva törli fejét, mit is tegyen ellene.

– Megnősülök – jön az ötlet –, akkor talán békén hagynak!

Apukája rábólint.

5.

Választottja kákabélű leányzó, de az apja nagyhatalmú brigadéros.

Anyukája sopánkodik, apukája intézkedik. Megejtik a lánykérést, sátrat vernek az udvaron.

Terítéken pazar éték, márkás ital rengeteg, vigad mind a kétszáz vendég.

Éjfél után a menyasszony izgul-pirul, milyen lesz a nászéjszaka.

Pállinkázik nyakra-főre a párja, mintha bálná már az egé-

szet. A menyecskét ölbe venni, ágyba vinni képtelen. Amaz szegény őt vonzolja szégyenkezve a szobába.

A jó népnek szeme mered – erre példa nem volt még a faluban. Sutyorogva találgatják, mi történhet odabent.

Az ifjú férj öltönyösen dől az ágyra, öntudatlan hever azon reggelig.

6. Nyáridőben zúg a mező, két héten át versenyeznek hat kombájnos. A győzteseknek jutalom jár oklevéllel.

Az aratási ünnepségen ott a kolhoz elnöke, a titkár is, meg egy rakás tisztviselő, de ők nagyurasan finom göggel ücsörögnek. Szb-elnök reszortja a díjátadás, hát készülődik fenemód.

A beszéde papíron, felolvassa hibátlanul, fél tucatszor köszöni a buzgalmat. Pillognak a gépkezelők, várják már a díszkeretes oklevelet, még inkább a pénzzel bélelt borítékot.

Mosolyogva hosszan parolázik mindegyikkel. Kint a tévé, felveszi az eseményt.

Hiába a marasztalás itókára, bográcslére: összepakol, indul a stáb más helyszínen forgatni.

Maradnak az emberek és elvtársak, vodkásüveg hosszú sorban az asztalon. Fogy az ital, nő a jókedv, láрма riaszt erdőlakó madarakat. Szb-elnök ingadozva körbe jár, kombájnosok vállát veregeti, bizalmasan sugdolózik:

– Én is, ti is – benne leszünk mind a tévében. Mit gondoltok, jól beszéltem? Ki vele, de őszintén: milyen voltam?

Bólogatnak az emberek, kínálgatják a nap hőjét.

Összeül a sok kupica, hajtja őt a bokrok közé.

Visszatérve nyitott sliccén kibukva a hímtagja, himbálódzik kókadtan. Röhögnek az emberek, elnök-titkár elámulva szemléli a tébláboló alakot, dúlva-fúlva pattannak a kocsiba, szitkozódva elrobognak.

7. Jó tisztsége odavan, álló hétig fő a feje, mi lesz most. Felesége pironkodva korholja, anyukája fejét fogva sopánkodik.

Apukája keresi és megtalálja a mentséget:

– Részeg voltál, kedves fiam, az az oka!

Hatásos az érvelés, elnök-titkár nagy haragja megenyhül. Tanácskoznak tíz percig, kimondják a verdiktet: Luci elvtárs megy a farmra vezetőnek.

– Ott a helye... – bazzalyog az elnök.

– Pillanatnyi megingás. Emiatt nem lenne helyes leírni egy kádert – vélekedik a titkár.

8. Százhusz tehén, hatvan borjú, gondozók és fejőnők a keze alatt: Luci elvtárs gazdálkodik. Reggel-este kiosztja az abrakot, megjelenik minden tehén seggénél, feljegyzi a tejhozamot, havonta a borjúfiak súlygyarapodását. Észleli a kisebb-nagyobb vétkeket, korholja a gondozókat, figyeli a fejőnőket. Minden hétfőn tereli egy szálíg őket együvé, tömködi fejüket a modern állattenyésztés, a békepolitika sajátosságaival, ateista tanokkal. Muszájból meghallgatják, muszájból elfelejtik. Ő is tudja, de nem számít, mert működik a farm. Az eredmények nem kiugróan jelentősek, de jobbák, mint korábban. Az elnök és a titkár elismerő szavaitól fellélegzik: „Ezt akartam – bizonyítani! Most már lehet gondom másra is...”

Házassága szerencsétlen, mert az asszony nem tűri az ágyában: „Fáj a fejem, hasam görcsöl – hagyjál békén!” Nem csoda, ha

évek alatt egy szem gyerek sikeredett, satnya az is, mint a sápadt palánta.

Csakhogy Luci elvtárs harmincéves, ágyékában virgonc vágyak viháncolnak. Mi egyebet tehetne, szemezget a fejőnők közt. Akad köztük fiatal.

Kacér Bözsi kínálgatja, de épp ezért nem kell neki: „Össze feküdt fűvel-fával, lennék nála sokadik.”

Mejjes-faros, de túl szerény, szinte félénk a másik. Ráesik a választás. Hetekig a fejét rázza, de azután feladja az ódzkodást.

Esti fejés végeztével randevúznak, mező fűvén holdfény alatt ölelkeznek.

Nyár múltával, amikortól hidegek már az esték, szeretőjét rendeli a vörös sarokba. Kacér Bözsi megneszeli, mi folyik. Fejés után sietősen hazatérve kárörömmel árulkodik a szerető férjének: „Ide figyelj, asszonyodat most döngöli Lucifer!”

Két cimborá könnyen akad, velük indul Vihar Bélus a helyszínre. Egy rohammal betörik a deszkaajtót, tetten érik a kéjelgő párocskát. Sikít a nő ijedtében, elmenekül bugyi nélkül. Teheti, mert Bélus és a cimborák Luciferre figyelnek. Füttykös és löcs derekasan dolgozik, a latornak csontja roppan, arca teste csupa kék és zöld.

Bélus otthon keseregve titkot tart, de cimborái bor mellett a kocsmában kifecseggik a dolgot.

Horkay István illusztrációja

Ámul-bámul a falu, toporzékol az elnök és a titkár. Nincs kegyelem, Luci elvtárs útilaput kap. Badar Jóska kótyagosan rigmust farag, összegzi a történeteket:

Lucifernek bánatára / véget ért már jó világa: / farka miatt farolt farmra, / most is azért rúgták farba...

Minél inkább elterjed a csúfos rigmus, Luci elvtárs anyukája annál inkább sopánkodik. Felesége mit se bánja az egészszet, kárörömmel kuruzsolja ura testén a foltokat. Apukája gondterhelten töri fejét, mit tehetne. Hetek múlnak, hónapok, jön a tavasz, mégis marad tanácstalan.

Az irodán más a helyzet: Luci elvtárs ügye napirenden.

- Mégis csak a mi káderünk... – tűnődik a párttitkár.
- Egyetérték – szól az elnök –, de mi a fenét kezdjük vele?
- Választás lesz – jelöltessük tanácselnöknek!
- Micsoda? Azt már azért ne.
- Miért ne, ha megválasztják?!
- Kapna akár csak egy voksot is?
- Mind bíró lett, akit eddig jelöltünk! Ellenjelölt ügyse lesz.
- Ez igaz... De épp ő legyen a falu első embere?
- Ugyan! Ő is tudja, mi vagyunk az első és a második, ő csak a sokadik lehet. Ahogy füttyülünk, úgy fog táncolni.
- Hm...

Márciusban megesik a választás. A titkárnak igaza, Luciferből bíró lesz.

9.

Másfél évig jól megy dolga. Teszi, amit odafentről mondanak, mert abból baja nem lehet. A jó népnek panaszait, kérvényeit téma szerint rendezgeti halmokba, tűzi aztán tanácsülés napirendjére. „Döntsenek a tanácsstagok, azért vannak”

Czipott György Színlap

hézagos morzeidő
kovászol levegőkását
bukásraszánt színdarabbá.
hajlongj csak csörgösbolond,
hajlongj, hisz hústépő fogak
látásáért mit megadtál!
aggatva zsinórpadráségre,
elkoszlott sorsok várnak
még rendezett feloldozást
vagy mosókonyhagózt.
koromcsönddé hűdött némajáték.
foggal fizetett színlapon
betűzhetlen játszó személyek
és esőnapra halasztott dalok.
mértéke odaveszve rég,
hát bolond sem pontos tudója
hány hétté nyílt világ.
sikettapsrendig jutottál
árnyéktócsán megszirmult dögvirág,
holdmögöttszött szavakon túlig.
ajándékos Ősten, Mama,
köszönöm ha múlik.

Igazolás valamiről bárkinek, ha kell, legépeli a jegyző, az ügyfél meg keresheti, hol a bíró. Megtalálja a presszóban – ez most már a kocsmá neve –, két vodka közt aláírja a papirost, ráüti a pecsétet.

Gyöngyélet ez, szó se róla, milyen kár, hogy mulandó.

Mert a titkárt szép szóval és egyebekkel rábírja egy tartalékos atyafi, óvja meg őt a behívástól. Kiderül a turpisság, megorrol a hatalom.

– Egy falusi titkár hogy merészel beleszólni a hadvezetés ügyeibe?!

*...eszi már a fene a kolhozvilágot:
hamvába készül halni
a rendszer, ami létrehozta.*

– Ez – politikai vakságból eredő vétség!

A titkárnak mennie kell – de hová?

Elvtárséknál fontos szempont az emberséges bánásmód, mármint a saját káderekkel. Kinézik hát neki a tanácselnöki tisztséget.

– Luci elvtárs ügyis többször ücsörög a presszóban, mint a hivatalában!

Lucifer megkapja a lemondásra utasító ukázt. Nem érti az egészszet, panaszosan vonakodik, de végül persze engedelmeskedik.

Új választás, a falu népe „minden mindegy” alapon megsza-
vazza bírónak a bukott titkárt.

Luciferből csoportvezetőt csinálnak a kolhozban.

10.

Akármilyen alsórendű, ez is tisztség, csak hogy eszi már a fene a kolhozvilágot: hamvába készül halni a rendszer, ami létrehozta. Belülről bomlik az egész, végül térdre omlik, szétesik.

Lucifer az elsők között veszi észre, új világ van születőben. „Rajtam múlik, ebben végre lesz-e megint Valaki!” – morfondírozik.

Lesz. Menti pénzét idejében gépekbe, ingatlanba, és amikor végleg kipurcan a kolhoz, aprópénzért soktucatnyi kolhoztagtól megszerzi a kiosztott kéthektáros földrészleget. Hasonszőrű cimborákkal társulva alakít egy káeftét. Ő az elnök, száz embernek dirigál.

Egy-két év a nehéz kezdet, utána már dől a haszon, nő a profit.

Elnök úrként derogál az ócska Moszkvics neki, hát új kocsit vesz, nyugatit. Fontoskodva ül a volán mellett, mintha világnyi gond nyomná vállát. Nyáridőben széles karimájú kalap a fején, mint a cowboyoknak.

– Dzsoki Júing! – vélekedik a falu.

Jól megy minden évekig, a folytatás még annál is jobbat, szebbet – gyarapodó mesés vagyont – ígér, de megtörténik a baj: Lucifert a volán mellett szél üti meg, sírba viszi.

Nagy temetés: síró özvegy, néma tömeg, áhítatos gyászbeszéd.

A temetőből hazatérő sírásókat Badar Jóska új rigmussal mulattatja:

*Lucifernek gyors halála / vitte őt a másvilágra / átkosan sok kincs
közül, / na de se baj, meglássátok, / nem fog rajta ott már átok / –
semmi kétség, üdvözl.*

VARGA DOMOKOS GYÖRGY

Abó és Robó

Bármennyire próbáltam is kívül maradni...

Bármennyire próbáltam is kívül maradni a Teréz körúti robbantás hatókörén, nem jártam szerencsével. A nyomozó hatóság ugyanis elkövette azt az éktelen nagy számárságot, hogy Budaházyék – vagyis ahogy Abó nevezte őket: a szabadságharcosok – köreiben kereste a két rendőr felrobbantóját. Ezen pedig szemem fénye – alighanem a Nemzeti Jogvédő Szolgálat néhány lelkes aktivistájának hatására – úgy felháborodott, hogy berontott kis szobámba, s odanyomott az orrom elé egy kitűzött.

– Ezt pedig mostantól felteszed!

Megnéztem, mi van rajta.

Egy ismerős arc, kissé idealizált kivitelben: távolba néző, vonzó tekintet, piros-fehér történelmi magyar zászló társaságában.

Alul és felül félkörben felirat.

Szabadságot Budaházyinak!

Szabadságot a politikai foglyoknak!

– Én aztán biztos nem! – feleltem, s nem is nyúltam érte.

– De Papa! Muszáj! – váltott át rögtön kérésekre.

– Miért lenne muszáj? – vontam meg a vállam.

*...valóság egy van, igazság egy van,
a meggyőződések
és tévhitek száma pedig végtelen.*

– A szabadságharcosokra akarják rákenni a Teréz körúti gyilkosságot! Muszáj tiltakozni egy ilyen egetverő szemétség ellen! Olyan szégyenfolt kerülne a szabadságharcosokra, hogy soha többé nem lehetne lemosni róluk.

– És te ugyan honnan tudhatod, hogy mégis nem ők csinálták-e? Bosszúból, mert Budaházyt és a társait a rendőrök elkapták, a bíróság meg sítire vágta. Van benne logika, nem?

– Egyáltalán nincs!

– És miért nincs? Neked is megjárta a fejed, hogy Robóval kellene megbüntetni a bírót. Rosszul emlékszem?

Úgy meredt rám, mint aki nem hisz a fülének.

– De Papa! Mindjárt szégyellni fogom, hogy a papám vagy. Komolyan mondom! Ennyire még nem mehetett el az eszed! Ha téged mint szabadságharcost a terrorizmus hamis vádjával vágnának sítire, el tudod képzelni, hogy terrorcselekményre buzdítsd a társaidat? Vagy el tudod képzelni, hogy ilyen hülye társaid legyenek? Felrobbantanak két rendőrt, hogy te aztán az életben ki ne szabadulhass? Hogy véletlenül se kaphass kegyelmet? Na ne, Papa! Ennyire buta azért nem lehetsz!

Jobb híján nagyokat hümmögtem. Szemem fényének ugyanis nagyon igaza volt. Csakugyan teljesen logikátlannak és elképzelhetetlennek tűnt, hogy a szabadságharcosoknak bár-

mi közül legyen a véres merénylethez. Annál inkább igaznak tűnt, hogy működésbe lépett az „Asch-tényező” közéleti, politikai megfelelője: a píszi. Amikor a PC-hez – a „politikailag korrekt”-hez – való igazodási kényszer kioltja a józan eszt.

E tekintetben semmi különbség nincs eszement ruhadivat és eszement politikai divat között. Mindkettőtől képes megzakkanni Isten képmása.

Hogy mennyire?

Teljesen.

Mit csinál egy szegényebb sorsú, ámde lezser fiatalember?

Ha itt-ott elrongyolódik a nadrágja, s kilóg az ülepe, elővilan a térde, rá se ránt. Nem csinál belőle ügyet. A ruha van érte, és nem ő van a ruhájáért.

S mit csinál a divatmajom?

Megvásárolja a mesterséges lyukat.

Mert nem látja a különbséget valóság és illúzió között. Még lyukból, szegénységből és szakadtságból is képes ócska hami-sítványt venni.

Bizony, Budaházyék vádlói is képtelenek különbséget látni nemes lélekre valló hazafiség és ócska terrorizmus között. Lángoló hazaszeretet és elaljasult hullagyártás között. Felelőség és felelőtlenység között.

S hogy is ne dagadt volna a büszkeségtől kebelem, hogy szemem fénye se ezeket, se azokat nem majmolja.

De ettől még kerekperek kijelenttem:

– Akkor sem tűzöm ki!

– Szerinted tehát nincs igazam? – hőkölt hátra.

– De.

– És akkor?

– Akkor sem.

– De miért nem, Papa? Miért? Téged nem érdekel, hogy a legbátrabb szabadságharcosainkat így meggyalázzák? Lapítasz, mint szar a gazban?

– Nem erről van szó.

– Hanem?

– Tudod, mi az a 9/11?

Abban a pillanatban, hogy feltettem a kérdést, magamban már el is határoztam: ha Abó kapásból tudná, mire gondolok, el fogom mesélni neki, mit is fed az én lapításom. De ha fogalma sem lesz róla, nem bonyolodom bele, nem kötöm az orrára. Mit mondjak? Leesett az állam.

Ugyanis pontosan tudta. Sőt annyira pontosan tudta, hogy még komolyan meg is rémisztett vele.

– 2001. szeptember 11. Repülőgép-támadás a két ikertorony ellen. És a Pentagon ellen. Meg hát a 7-es számú épület... – folyt ki Abóból.

– Tehát erről is tudsz. A 7-esről.

– Én persze hogy tudok. Azon csodálkozom, hogy te is tudsz róla.

– Akkor még érdekelt a politika világa. Azóta nem foglalkozom vele. Ugyanis akkor jöttem rá, hogy akárhány világ és akárhány világnézet létezhet egyszerre. Akár annyi is, ahány ember él a Földön. Ha jól tudom, ma már több mint hétmilliárd...

– Jól tudod, Papa. Túl vagyunk a hétmilliárd-háromszázezeren. De ebből csak az következik, hogy ennyiféle elképzelés lehetséges ugyanarról az egyetlen világról. Ettől még valóság csak egy van. Egyetlenegy.

– Addig én is így gondoltam: valóság egy van, igazság egy van, a meggyőződések és tévhitek száma pedig végtelen. Csak aztán kaptam valakitől egy könyvet. Andreas von Bülow: *A CIA és szeptember 11-e. Nemzetközi terrorizmus és a titkosszolgálatok szerepe*. És ebben igen érdekes dolgokat állítottak a merénylet kitervelőiről és végrehajtóiról.

– Hogy nem az Al-Kaida volt, hanem titkos ügynökök.

– Pontosan.

– És az épületeket felrobbantották.

– Így van. Meg is néztem aztán a világhálón minden idevágó, fellelhető filmet, s teljesen egyértelművé vált számomra: az épületek nem a repülőgépek becsapódása miatt omlottak össze. A 7-es számú épületet semmiféle támadás sem érte, mégis kártyavárként dőlt össze. Nem örültem a felfedezésnek, sőt, rettenetesen mellbe vágott, hogy az emberi aljasságnak nincs határa. Ám mégsem lepődtem meg annyira. Nem változott meg tőle a világlátásom, hiszen fordultak már elő hasonló, mélyen eltitkolt aljasságok a világtörténelemben. Csakhogy...

– Csakhogy?

– Csakhogy talákoztam Mérő Lászlóval.

Részletesen és türelmesen elmeséltem az esetet Abónak. Elmondtam neki, hogy Mérőt a mesterséges intelligencia, egészen pontosan pedig a heurisztikus keresőeljárások ürügyén

szólítottam meg egy konferencián. Engem azonban úgy istenigazából a könyvei bilincseltek le, még akkor is, ha ezek csak nagyon érintőlegesen foglalkoznak közös szakterületünkkel, a mesterséges intelligenciával. Könyvespolcomon díszhelyet kapott két, akkor már megjelent műve, az *Észjárások* és a *Mindenki másképp egyforma*. Mindkettőt káprázatosan okosnak, szellemesnek ítéltam. S némi irigységgel állapítottam meg, hogy ebben a világban nem sok embert helyezek képzeletben magam fölé, de Mérő László egészen biztosan e kevesek közé tartozik.

Ami azt illeti, Hawkingnál vele szemben talán az lehetett az én egyetlen igazi előnyöm, hogy Mérő László verset még sohasem írt. Legalábbis még nem jelent meg verse, mint, ugye, csekélységemnek.

Épp a lényeghez értem volna, amikor Abó közbevágott.

– Papa! Te miért ülsz olyan hülyén? Hol erre dőlsz, hol arra dőlsz. Észre sem veszed, hogy mennyit fészkelődsz.

– Tényleg?

– Tényleg. Fáj a derekad?

– Nem fáj. A gyöngyöm miatt izgek-mozgok.

– Gyöngyön ülsz? – hitetlenkedett.

– Inkább igyekszem nem ráülni.

– Miért nem veszed ki a feneked alól? Vagy igazgyöngy? Olyasféle, mint Mama aranytálcája? – nézett rám gyanakodva.

Hát persze hogy felröhögtem.

– Szegény Papa! Neked sincs ki a négy kereked! – csóválta fejét szemem fénye. – De azért mondd tovább. Kivételesen érdekel.

– A gyöngyöm? – kérdeztem. – És megint röhögnyöm kellett.

– Az a legkevésbé sem! A 7-es épület. Meg Mérő.

– No, igen. Szóval, felvettem Mérő Lászlónak, hogy ő mit gondol erről az egésze. Erre azt felelte, hogy ő is hallott róla

Szent Mihály arkangyal a mennyei seregek élén – Budaházi Tibor festménye

különféle elméleteket és látott filmeket is, de őt nem győzték meg. Hitetlenkedve bámultam rá. „*És a 7-es épület? Amely jóval odább volt? Amelybe nem csapódott semmi? Az mi mástól omolhatott úgy össze, ha nem attól, hogy előtte gondosan telepakolták robbanószerrel? És nyilván nem az Al-Kaida, hanem a titkosszolgálat.*”

- Na, és mit mondott rá?
- Azt, hogy ő ezt akkor sem hiszi.
- Beszopta a hivatalos propagandát – legyintett Abó.

Kiszálltam a karosszékemből, odaálltam drágalátos fiam elé, s bár ezt nagyon ritkán teszem, próbáltam elkapni a tekintetét s mélyen belenézni a szemébe.

– Ide figyelj, fiam! Honnan a fenéből tudhatnánk mi azt cáfolhatatlan bizonyossággal, hogy az felel meg a valóságnak, amit én látok, vagy az, amit Mérő László? Amit én látok s én gondolok róla, az nekem szent meggyőződés, amit ő lát és ő gondol róla, az neki a szent meggyőződése. Mivel én őt magamnál okosabbnak vélem, az lenne az észszerű és logikus, ha teketóriázás nélkül az ő álláspontját fogadnám el. Csak hogy én nem tudok mást gondolni valóságnak, mint amit személyesen élek meg. Amit én tapasztalok meg. És ő sem tud mást gondolni valóságnak, mint amit személyesen él meg, amit személyesen tapasztal meg. És mi következik ebből?

– Az, hogy Mérő László téved. Mert én is ugyanazt látom, amit te.

– Mások meg ugyanazt látják, mint Mérő. És gyanítom, ők ráadásul sokkal többen vannak, mint mi. De ettől még nem fogjuk azt gondolni, hogy nekik van igazuk.

– Én is ezt mondom, Papa! Nekünk van igazunk!

– S mi van akkor, ha nekünk is, meg nekik is?

– Na, ez egészen biztos, hogy lehetetlen! – vágta rá Abó. – Kétféleképpen nem történhetett! Vagy felrobbantották, vagy nem. Olyan nincs, hogy igen is, meg nem is!

– Csak akkor lehetetlen, ha egyetlen valóság van. De ha mindenkinek van egy saját valósága, akkor nagyon is lehetséges.

Húzta a száját nagyon, ide meg oda, szemem fénye. Birkózott keményen a gondolattal, s egyáltalán nem csodáltam, hogy sehogy sem bírja megemészteni.

Szinte attól a pillanattól, hogy benő a fejünk lágya, harcolunk az igazunkért; azt persze nem a magunk igazának tekintjük, hanem az igazságnak: az egyetemes, objektív, abszolút igazságnak. Családokat, nemzeteket, világokat képes szétrobbantani a „kinek van igazza?” jegyében zajló szakadatlan küzdelem. És mégsem hagyunk fel vele.

Mert nem hagyhatunk fel vele.

– Papa, ennek nincs semmi értelme! – fakadt ki Abó. – Ez úgy hülyeség, ahogy van!

Megragadta a fülcimpámat, és rendesen meghúzta. Egyáltalán nem fáj, de hogy ne is fájjon, feljajdultam, hogy azonnal hagyja abba.

Abba is hagyta.

– Látod, Papa?

– Mit?

– Hogy ugyanaz a valóságunk. És teljesen egyértelmű és világos: én húztam, és neked fáj. És csak elmeáponc gondolhatja fordítva, hogy te húztad és nekem fáj. Vagy neked úgy tűnt? – vigyorgott.

Elmosolyodtam.

Örültem, hogy hisz az igazában.

Hiszen a legkisebb lépést sem tudnánk megtenni az igazság hite nélkül. Ó, hogy megint mennyire árulkodó ez a csodás

magyar nyelv! Amit igaznak vélünk, ahhoz igazodunk. Ha nincs igazságunk, nincs mihez igazodnunk. Akkor csak kóvályogni, tétferegni, tehetetlenkedni tudunk. Kívánhattam ezt Abónak?

Dehogy! A legkevésbé sem.

– Akkor hát mégis felteszed – nyomta megint oda a kitűzőt az orrom alá szemem fénye.

– Nem – háritottam el határozottan.

– De miért nem?

– Mert ez nem én vagyok. Nem az én sorsom.

– Ó, Papa, ez csakis rajtad áll! Az lesz a sorsod, amit választasz.

– Hát ez az, hogy nem! Rajtam múlik a legkevésbé. Megvilágosodáshoz nem úgy jutunk, hogy felkattintjuk a villanyt.

Próbáltam megértetni vele: nem én tehetek arról, hogy Mérő Lászlót soha többé nem kívántam meggyőzni. Nem szándékosan jöttem rá, hogy hiszen nekem inkább az a jó, ha nem változtatom meg őt, s ha továbbra is olyan könyveket ír, amilyeneket. Nem zavar, hogy neki más a valósága. Ha elfogadná a 7-es épület titkosszolgálati felrobbantásának tényét, lehet, hogy soha többé nem tudna olyan derűs eszmefuttatásokat írni a világról, mint amilyeneket most ír. Hát józan ésszel akarhatom én ezt?

– Tudod mi a baj, Papa?

– No, mi?

– Hogy te nem megvilágosodtál, hanem besötétedtél.

– Gondolod? – mosolyogtam.

– Nagyon is gondolom! – felelte dühösen. – Most bizonyítottam be neked, hogy nincs két valóság. Húzzam meg megint a füled?

*Szinte attól a pillanattól,
hogy benő a fejünk lágya,
harcolunk az igazunkért...*

S már kapott is a fülem után.

Bevallom, egy pillanatra nagyon kínosan éreztem magam.

Ugyanabból az okból nem akartam a meggyőzésével fáradozni, mint Mérő Lászlóéval.

Szemem fénye, úgy, ahogy volt, beragyogta lelkemet. Hadd higgye csak, hogy egyetlen valóság létezik, s hogy neki dolga, küldetése, hogy ezt az egyetlen valóságot igazabbá, szebbé, szerethetőbbé tegye.

Bolond vagyok én, hogy egyszerre rontsam el Abó és a magam örömét?! Ráadásul, könnyen meglehet, a Teremtőnek is keresztezném akaratát.

De ha nem győzöm meg szemem fényét, akkor hogyan értessem meg vele, miért nem szabad kiaggatnom magamra a számára oly fontos jelvényt? Miért nem akarom fiam s a szabadságharcosok igazát pártfogásomba venni, minden erőmmel megtámogatni?

– Jó, add ide! – nyújtottam a tenyerem.

Felragyogott a szeme.

– Akkor mégis kitűzöd. Jó papa vagy!

– Még nem tudom.

S tényleg nem tudtam.

– Amúgy tényleg jó papa vagyok – tettem hozzá.

Ösztönösen is megérezte, hogy nem szabad tovább feszí-

tenie a húrt. Hogy ez volt a legtöbb, amennyit most nálam elérhetett.

- Különben Robó is fog kapni egyet – csillogott Abó szeme.
- Ha majd meglesz.
- Meglesz – bólogattam.

S csakugyan jó volt elképzelni: a család mindhárom férfi-tagja szívén viseli a legnagyobb élő magyar szabadságharcos és társai kiszabadítását.

Szirmai Péter

Amerika

Apád még a rendszerváltás előtt, egy vasárnapi ebéd után megkérdezte tőlem, mi lenne, ha kiküldenénk téged nyugatra. Nem tetszett a dolog; mondtam apádnak, hogy nem szeretném, de apád úgy tett, mintha nem hallotta volna. Volt egy piros fedelű világotlasza, beült a fotelbe, kinyitotta, lapozgatni kezdte. Én vele szemben ültem. Csendben lapozott. Egy helyen megállt, tenyerével végigsimította a két oldalt.

– Az Egyesült Államok... – mondta. – Látod, ide szerettem volna eljutni...

Keserűn elmosolyodtam. Emlékszem, én akadályoztam meg: nem akartam kimenni, elhagyni előző házasságomból származó két gyerekemet, szüleimet.

Emlékszem, nem emelte fel a fejét, a térképet nézte.

– Északkeleten élnek Ilonák – mondta –, Massachusetts államban. Lehet, hogy őket kellene megkérdezni...

– Ők nagyon el vannak foglalva a családjukkal – mondtam. – Van két fiuk, városban taníttatják őket. Nem fér bele még egy gond...

Felsóhajtott.

– Van még valaki Amerikában?

Intettem a fejemmel, hogy nem tudok senkit.

– Kár – mondta. – Ez lett volna a legjobb célállomás.

Lapozni kezdett. A könyv végéig lapozott.

– Vagy Ausztrália – tette hozzá. – Persze, ott, tudom, nincs ismerős.

Kétségbeesetten azt mondtam:

– Az még messzebb van, mint Amerika.

Rám nézett. Kesernyésen elmosolyodott.

– Persze... Annál jobb: csak innen minél messzebb.

Mélyen a szemébe néztem. Állta a tekintetem.

– Sohasem látjuk majd a fiunkat – mondtam.

– Lehet, de jobb élete lesz, mint nekünk volt.

– Miért? Nekünk nem volt jó életünk? Nem volt meg mindenkünk? Van házad... Van egy szép fiad... Lehet, hogy megváltoznak a dolgok... Jobb lesz...

Apád legyintett.

– Itt nem változik meg semmi. Figyeld meg...

Tenyeremet az asztal lapjára fektettem.

– Nem akarom, hogy elmenjen a fiam – sziszegtem.

– Nem csak én akarom, hanem ő is.

A térképre pillantott, és gyorsan kettőt lapozott visszafelé. Felderült az arca. Mosolygott.

– Megvan! Hogy eddig ez nem jutott eszembe! Venezuela.

Megdöbbenve néztem rá.

De aztán rögtön eszembe ötlött, hogy szent Isten, mit szól majd mindehhez Hawking. Mi lesz majd Robómmal?

Amikor Abó kiment, Budaházyt beleejtettem íróasztalom fiókjába.

„Sajnálom”, dűnnyögtem, s tényleg sajnáltam.

Részlet a közelmúltban megjelent regényből.

A könyv megjelenését az NKA támogatta.

– De hát ott is diktatúra van... – mondtam.

Legyintett.

– Ugyan már! Abból még kialakulhat valami... Ott él a bátyám barátja, Gábor. Írok neki.

És írt neki...

Az étkezőasztalnál írta meg a levelet. Én közben mosogattam. Egy óra alatt kész lett. Fölolvasta nekem. Az állt benne, hogy a régi barátságra való tekintettel, örülne, ha fogadná a fiát, felkarolná, és a kezdeti időkben segítené: záróvizsgája megvan, angolul tud, spanyolul gyorsan meg tudna tanulni. Várva a választ, öleli, satöbbi, satöbbi. Komoran néztem apád szemébe.

– Jól van – mondta. – Csak ezt az egy lehetőséget kipróbálom... Ha nem megy, abbahagyom.

Nem szóltam. Elfordultam. Megtöröltem a kezem, és kimentem a ház elé.

Egy hónap múlva jött a válasz. Apád mosolyogva hozta be a postaládából a kékcsíkos szélű, tengerentúli borítékot. A konyhában ültünk le: ő a kisablaknak háttal, én vele szemben. A borítékot néztem, apád engem. Apád kesernyésen felnevetett.

– Bontsd már ki! – kiáltottam.

Apád elővette a régi kenyérvágó kést, azzal hasította fel a borítékot. Kivetette a levelet. A levél hátán átsütött a nap, láttam, hogy ez egy nagyon rövid levél, pár sor az egész. Csendben szaladt a tekintete.

Tagoltan olvasni kezdte. A hangja reszelős volt.

– Kedves Antal, köszön kedves sorok, de nem tudni kérés eleget tenni. Üzleti élet leköt, mással nem tud foglalkozni. Fiad üdvözlöm és kedves család. Öleléssel, Gabriel.

Megkönnyebbülten sóhajtottam fel. Apád a levélpapírt zörgetve dohogott:

– Gabriel... Gabriel... Már az eredeti nevét sem tudja...

Aztán fölemelte a fejét, fürkészve nézte az arcomat. Néztem nagy kék szemét. Azt mondta:

– Te nyertél!

A kezemet nyújtottam felé az asztallapon. Mindig meleg keze most hideg volt.

– Mi nyertünk! – mondtam. – Itthon marad a fiunk.

Nem válaszolt. Csendben bólintott.

Biztosan emlékszel, amikor este, vacsoránál megmondta neked a választ, hogy Venezuela volt a kiszemelt cél, egy kinn élő barátjának írt, de ő azt válaszolta, hogy nem tud fogadni. Nem sikerült, de ne keseredj el.

LUKÁTS JÁNOS

Randevú

a romtemplomnál

M – Miért vagyok én itt? – kérdezte magától Viola tanárnő. – Hogy tízen sok éve nem látott diákjaimat újra lássam?

– Miért vagyok én itt? – kérdezte magától Lőrinc, aki „közvetlenül kívülről” szerette nevezni magát Viola mellett. – Hogy idegen ifjak kutató szemmel nézzenek a szemembe, mert nekem nem is szólt a meghívás?

– Miért vagyok én még mindig itt? – kérdezte a romtemplom, amint széttekintett a napsütötte Balaton-felvidéken. – Hétszáz év viharából és rombolásaiból nem volt még elegendő? Ki néz még rád, ki szól hozzád, öreg? Egyetlen ablakod meg olyan magasan van, hogy oda a madár is csak ritkán repül föl.

Így töprengtek a domboldalban fölfelé baktatók, meg a domboldal évszázados gazdája, vagy talán csak ott felejtett vendége, a romtemplom. De hát hétszáz év után a vendég lassan már maga is gazda lesz. Az emberpár az út menti akácokban vett búcsút a falutól-világtól, most a torony árnyékába húzódtak, de a romtorony árnyéka is teljes jogú, enyhet adó árnyék.

– Hétszáz éve áll itt! – Lőrinc úgy halkította le hangját, hogy akiről beszél, semmiképpen meg ne hallja: – Úgy építették meg, hogy kitarson hétszáz éven át, még ha a templomot, a kolostort el is sodorta, ami elsodorta. De a torony...

– ...amelyikbe már senki föl nem mászik! – fejezte be a hétszáz évről szóló mondatot Viola.

– Igaz! De a tudat... Meg a torony árnyéka. És az ablak ott fenn, azon azért valamiképp belátsz a múltba, amikor még harang volt mögötte meg harangzó, akármi.

*...a torony árnyékába húzódtak,
de a romtorony árnyéka is teljes jogú,
enyhet adó árnyék.*

– Vagy inkább a jövőbe. Ördögös az ilyen hétszáz esztendő.

– Mi is megélünk hétszáz évet?

– Szeretnél ilyen romosan álldogálni?

– Egyhelyben – semennyit!

– Ott mintha jönnének... – Viola a völgy felé fordult. Aztán Lőrincnek emlékezett: – Tudod, ők voltak az első osztályom, talán ha tíz évvel voltam idősebb náluk.

– De azért tanár néni voltál?

– Mi más?

– Hány éve is ennek?

– Rengeteg, mint neki a hétszáz... – Viola röstelkedett-büszkélkedett: – Akkor találtam ki az üveggolyót...

– A kicsodát?

– Hogy mindenki kapjon üveggolyót, aki megérdemli. Aki

valami olyat tesz, akar vagy gondol, amiben különbözik másoktól.

– Ajándék?

– Figyelmeztetés. Nem kell megköszönni, és nem szabad elfelejteni. Csak tudni, hogy kapták!

– Közülük mindenki kapott?

– Dehogy! Néhányan, csak a kevesek...

– És most megkérdezed tőlük?

– Nem, de talán látom rajtuk.

– Például miért lehetett üveggolyót kapni?

– Ne tudd! Egyébként, azóta is minden osztályban kaphatnak, de van, amikor nem kap senki. Nem is tudnak róla, hogy van ilyen, se azt, hogy valaki kapott közülük.

– Ez afféle kettőtök titka?

– Inkább a tanárunktól jövő biztatás, hogy látok bennük valamit.

A domb alján autók előzékenykedtek, kézfogások és vállvegetések történtek.

– És honnan jött az ötlet?

– Egyszer csak jött.

– A semmiből?

– Nem a semmiből. – Viola mintha eltöprengett volna a váratlan szón, de nem mozdult. Az érkezők lassan észrevették.

– Szervusz, tanár néni! – feszengtek a fiúk, a mára már felnőtt férfinek.

– Szervusz, Viola néni! – hehegték a lányok, mára már anyakorúak.

– Istenem, az osztályom! – Viola előrenyújtotta két karját, könnyei jelentkeztek, ezért lehunyta szemét. Mikor kinyitotta, már mosolygott.

– Hogy megöregedtek! – rémült fel benne egy gondolat. Neveket keresett, ezek megvoltak, arcomat keresett, ezek alig üzentek a múltból. – Te semmit nem változtál! – bizonygatta egyik-másiknak, de inkább maga örült, hogy felismerte a vonások viselőit. A fiúknak mondta volna, hogy kopaszok és pocakosok nem jártak az osztályba, aztán dehogy mondta. Voltak nyalkák és délcegek is, meg szigorú családapák. Mit gondolnak ezek vajon rólam, gondolta róluk Viola, hogy nézek ki én az ő szemükben, de erről nem szóltak. Neki nem... Ő volt mindnyájuk között a legalacsonyabb. A legkisebb.

Lőrincet méregették, Viola bemutatva, köszönésképpen morogtak valamit egymásnak, persze se szervusz, se bácsi! És különben is, hogy jön ez ahhoz, hogy Violával – a mi Viola néninkkel, a mi tanárnónkkal – együtt jelenjen meg! Hogy odaálljon mellé! Dehogy áll oda, szépen a háttérbe húzódik. Ott a helye! Nem törődik velünk, nem érdekli? De Violával időnként egymásra mosolyognak. Na, akkor minden meg van bocsátva!

De hiszen itt esküvő lesz, arra szól a meghívás!

– Nézd, Lőrinc, ott jönnek... De hiszen itt esküvő lesz! – és jöttek a jegyesek, a tanúk. Minek is a tanúi ők valamennyien? – Szép, mezei esküvő lesz – remélte, bizonygatta Viola, de még a hajdanvolt diáknép is.

A jegyesek meg még néhányan – öltönyben, a menyasszonyon tenyérynél fátylacska, a többiek jobbára farmerben, mint nyáron szokás, de most nyár volt. Vidám nyári randevú, valamelyes emlékidézéssel, ami szól mindenkinek. A jegyeseknek valamivel többel, egy romantikus esküvőnyivel, a balatoni romtemplomnál. Violát körülállta hajdani diáknépe, mintha két óra között a szünetben volnának.

– Azt tudod, Viola néni, hogy ők már hét éve vannak együtt?
– És legalább boldogok? – kérdezte reménykedve Viola.
– No, biztosan, különben nem rendeztek volna esküvőt.

Viola hiányolt emberarcokat, kért embereket, némelyekről nem tudtak semmit, másokról többen is fecsegték lelkesen a hajdani osztályfőnöknek.

A jegyespár közeledett, elfogódottan mosolyogtak, és fogták egymás kezét. Mint akik valami nagy kalandba kezdtek, vagy akik már régtől élvezik a kalandnak a szépségét.

Az anyakönyvvezető hölgy mesés szép volt, akár légikisasszony is lehetett volna, vagy a tihanyi tündérlány. Láttára a menyasszony zavarba jött, láttára a vőlegénynek köhögni kellett. Volt, aki – mindig vannak ilyenek – odapusmogta a vőlegénynek, hogy gondolja meg, nem inkább... izé, megvihogták és lehurrogták. Az anyakönyvvezető hölgy remekül beszélt, szinte belelátott a két jegyes életébe. És – mint mondta – szoktak a Romtemplom fényében és árnyékában egybekelni párok, helybeliek és messzről jöttek. Ki a Balatonért jön a domboldalra, ki a hétszáz év hiteléért.

– Mit tudtok a... a Piktorról? – kérdezte Viola, halkán, nehogy ünneprontó legyen, de ezt az ünnepet aligha lehetett elrontani.

– Tényleg piktor lett belőle – fecsegte egy fecsegőfiú. – Akot fest, mindig más aktját, néha hintán, néha lóháton.

– Te ilyen műértő vagy? – kérdezte Viola.

– Inkább aktértő – válaszolt készségesen fecsegőfiú.

– Hát a Pajti? – Pajti odább, egy galagonyabokor mellett álldogált.

– Beteg volt a kislányuk, csak külföldön lehetett rendbe tenni, Kanadában. – Viola figyelt. Fecsegő lány megszorította a tanárnő kezét: – Tudod, Viola néni, összeadták az osztálytársak a műtetre a pénzt. Mindenki, sokan, amennyit tudtak, szó nélkül, csak úgy. Meggyógyult a lány, a Pajti nem is tudta, ki mennyivel járult hozzá... – Viola csak bólogatni bírt. –

*Vidám nyári randevú,
valamelyes emlékidézéssel,
ami szól mindenkinek.*

Most Pajti maga jött el, Pajtiné – így mondta fecsegő lány – otthon maradt a gyerekekkel.

– És mi lett Nárcisszal? Tényleg színész lett? Határozott tehetség volt...

– Mi az, hogy! Berlinben forgatott két évadon át, valami kémfilm-sorozatban. Aztán hazajött, itt kémkedni nem kellett, szinkronhang lett belőle, mostanában a rajzfilmekben ő az őzike.

Viola széttárta tenyerét, mintha magának mutatná: az élet ilyen, bár nem árulta el, milyen is az élet valójában.

Fecsegő lány csak a szemével intett Lőrinc felé: – Ő? Nem unatkozik? – Viola örült a kérdésnek: – Dehogy! Tud ő mindent!

– Honnan, Viola néni?

– Hát... Tud tőlem, amit én. Meg tud tőletek... ahogy itt álltok és beszéltek, a vidám arcokból meg a bólogató fejekből.

A dörcsei romtemplom

– Valami lélekbúvár? Vagy regényíró? – bizalmatlanság volt a kérdésben.

– Olyasmi. De most a Romtornyot vállalja – Fecsegő lány megnyugodott.

– Hogy is hívtátok, Penge? – kérdezte tovább Viola. – Az a vidám, vagány fiú...

– Az az! – A fecsegő lány Viola kezét szorongatta a rég halott név hallatán: – Dél-Afrikában operál, nem veszélytelen vállalkozás! Viola néni, ha a műtét sikerül, a beteg ujjong és elszalad, ha nem sikerül, a család bosszút esküszik, hogy lefejezik Pengét. – Ezen előbb nevettek, aztán megborzongtak. Most másik fecsegő hajolt közelebb, és szorította meg a tanárnő kezét: – Vigyázz, Viola néni, jön a Huhogó!

– Tényleg, úgy hívtátok!

Huhogó jött, nem ismerte meg Violát, aztán meg nem hitte el, hogy ő volna. Kezet csókolt és már „huhogott” is: – A fiam, Viola néni, megszökött, öt éve nem tudok róla. Egyszer Skóciából írt, egyszer Új-Zélandból, csak ennyit: Ne keressetek... Alá se írta. – Nem folytatta, nem volt mit folytatni. Viola nyelt, a fecsegő lány sóhajtozott, Huhogó eloldalgott.

Kocsi érkezett a mesés anyakönyvvezető hölgyért, aztán elviharzott a közszereplő.

Egy szakállas, kékszemű Lőrinchez csatlakozott, együtt léptek fel a magasabbik kőtömbre: – Szintén magányos? – kérdezte a szakállas.

– Nem vagyok magányos, sőt, élvezem a nyüzsgést.

– És ha egyedül van?

– Akkor se vagyok magányos! – jól elbeszélgettek. Szakállas közölte, hogy filozófus, és dánból fordít, kezdetben rémregényt, manapság inkább szociológiát. A Balatont kicsinyelte, az Északi-tengert magasztalta. Lőrinc inkább elvegyült a gyerekek közé.

Most Viola ragadta meg a fecsegő lány kezét, körülöttük már népes csapat gyűrűzött: – És az Isti? Isti volt, ugye? Vagy valami hasonló... – Nevettek, úgy mondogatták: – Isti, Üsti, Üstökös, mindig a csillagokat bújta. Olyan bagolyszemüveges volt, nagy bölcs kisfiú. – Utánozták.

– És ő?

– Valóban csillagász lett, felfedezett egy kisbolygót. Aztán... Viola néni, aztán ő maga nevezte el a Manócskáról, a Pajtiék kislányáról.

– Manócskának? Egy bolygót? Még ha kisbolygót is?

– Manuélának. Ma is úgy hívják! Meg lehet nézni az égi térképen... – mindenki szólt, mindenki tudta, Viola kezét szorongatták, hogy higgye el. Viola megölelte a fecsegő lányt. És elhitte, nagyon is hitte. Manócska csillag!

– És Üsti most...?

– Biztos távcsövezik... – most már vihogtak.

Dél volt, a torony árnyéka vékony karéjra zsugorodott. Az anyakönyvvezető hölgy helyére egy osztálytárs lépett, meg-

*...a torony árnyéka sarlóvá vékonyodott.
A hársak alá menekültek,
néhányan már a kocsik felé indultak.*

támaszkodott, zsebéből papírlapot kotort elő, és maga versét harsogta, bele-belebonyolódva a saját mondataiba. Nevettek és csitították, a friss házások feszengtek a kínos nászajándéktól. Az osztálytárs az újdonsült férjet hátba vágta, az újdonsült asszonykát nyakon és fülön csókolta, ő sivalkodva menekült, a költő pedig még egy sört kért.

– Tetszik tudni, tanárnő, ez a Dögös, állatorvos lett a fiúból...

– Látom rajta! – és Viola megemelte a szemöldökét.

Lőrinc előkerült a gyerekszivajból: – Az üveggolyók? Voltak? – kérdezte.

– Hát persze... – Viola a vonuló nép közé mosolygott. Sejtelmesen, mint aki kerekded, zöld üveggolyókba rejtette a jövő titkát.

– Lassan indulnánk, ugye jössz te is velünk, vagyis jösztök? – ezt most a vőlegény mondta, akiből néhány perc alatt férj lett. Viola tudta, az üdülőfalú végén van egy mező, ott gyakran tartanak népesebb mulatságot. Közel a fogadó, közel a Balaton. Ők most odamennek, mind, vagy hát, aki akar. – De mindenki – erősködött az ifjú pár, másoknak is, mindenkinek szólt a meghívás. Mindenki tudta, bólogattak. Tűzött a nap, a torony árnyéka sarlóvá vékonyodott. A hársak alá menekültek, néhányan már a kocsik felé indultak.

– Kis esküvő, nagy lagzi – Viola szaván nevettek, Lőrinc értett belőle. Az autók egyik része az országút jobb, a másik része a bal oldala felé fordult.

A tanárnő sóhajtott, száját szűkre húzta. Lőrinc hallgatott. Már csak ők maradtak, az osztály ott vonult lefelé a domboldalon, Viola csak a hátukat látta.

– Majd legközelebb! – sóhajtotta.

Bíró József

Boróka verse

kis – Unokám harmadik születésnapjára

Önnét jössz HAZA
innét mégy oda

anyaföld – HAZÁD
MAGYARORSZÁG

:

anyanyelved
MAGYAR

angolföld
csupáncsak

:

születésed helyszíne

:

otthonosan vagy

MAGYARORSZÁG
az
anyaföld – HAZÁD

:

itt vagy
honn

CSAPÓ ENDRE

Régi-új kormány

A hon védelmében

*Ma ismét harcol a magyar, az
önvédelem adta kezébe a fegyvert!*

Így búcsúzott a Magyar Rádió
minden éjjel 1944-ben.

E sorok írásakor, május 1-jén még nem alakult meg a negyedik Orbán-kormány. A miniszteri karban várható változásról, a távozó és az új miniszterek személyéről már tájékozódunk a hírközlő szolgálatától. Azt is tudjuk, hogy a miniszterelnök bizonyos változásokat vezet be a kormányzati struktúrában. Huszonnyolc évi politikusi pálya után, és a tizenkét éves rendkívül sikeres miniszterelnökség után bejelentett változtatások értelmességét vitatni botorság lenne. Orbán Viktor vezetői képességeihez kétség nem fér, ha valamit megváltoztat az országvezetés menetében, annak helyességét nyugodtan, előre is meghitelezhetjük. Tévedése valószínűségi hányadosa minimális.

Mindemellett a politikai élet és véleménynyilvánítás nyitottsága megengedi az állam vezetőinek intézkedését nyilvánosan értékelni és elbírálni – természetesen kizárólag a nemzet érdeke szemszögéből. Egyelőre lássuk a pillanatnyi helyzetet.

ÚJSÁGHÍR: az Iránytű Intézet elemzője azt írja, hogy Gulyás Gergelynek kancelláriaminiszterként nem lesz akkora hatalma, mint Lázár Jánosnak. Kovács János szerint a korábbiaknál is koncentráltabb lesz a kormányzati munka. „Egy hibrid ötvözet, amelyik egyre inkább a kormányfőnek a személyes hatalmát, a hierarchikus működést, a közvetlen politikai döntéshozatalt preferálja, és azt látjuk, hogy ciklusról ciklusra Orbán Viktor személyes politikai befolyása a kormányzaton belül egyre inkább erősödik. Ugye az angolszász modellben a primus inter pares, első az egyenlők között elv nagyon régen megdőlt, gyakorlatilag az első Orbán-kormány idején sem működött. Sőt az előző ciklusban azt láttuk, hogy a kancelláriaminiszter próbálta meg ezt az első az egyenlők között pozíciót felvenni a miniszterek között, nem véletlen, hogy egyébként Lázár János háttérbe szorult.” – nyilatkozta Kovács János vezető elemző.

A derék elemző követi a liberáldemokrata krédót. Szóvá teszi a kormányfő személyes hatalmát, a hierarchiát, a közvetlen politikai döntést, és óh borzalom – Orbán Viktornak a személyes politikai befolyása a kormányzaton belül egyre inkább erősödik.

Az elemző számára nem természetes, hogy a parlamenti demokrácia szabályai – tehát a nép döntésével kormányzásra felhatalmazott pártszövetség miniszterelnöke gyakorolja személyes irányításával, az általa kiválasztott miniszterekkel a feladatául vállalt kormányzást. Az sem természetes az elemző számára, hogy a miniszterelnöknek személyes politikai befolyása van a kormányzaton belül. Hol lát olyan kormányzást,

ahol mindez tilos és természetellenes? Jó liberálisként természetesen az angolszász gyakorlatban, ahol a miniszterelnök „egyenlőként első a miniszterek között”. És hogy ne legyen egyedül, ott van a kancelláriaminiszter, aki megpróbálta „ezt az első az egyenlők között pozíciót felvenni” a miniszterelnök ellenében.

Miért is említi az angolszász példát? Azért említi, hogy feladataként rámutasson Orbán diktatori hajlamára, íme a személycserével „Lázár János a háttérbe szorult”, vagyis a diktátor miniszterelnök útját állta a második egyenlőnek, aki egyedül akart első lenni az egyenlők közt.

Lázár helyébe jön tehát Gulyás a csapatával együtt, aki elfogadja, hogy közvetlenül a miniszterelnök irányítása alá fog tartozni azzal a feladattal, hogy előkészíti és ellenőrzi a kormány feladatait. Vagyis: a kormányt a kormányelnök vezeti.

Az elemző azt sunyítja, hogy Orbán diktatori hatalmat épít és gyakorol. De adós marad az „angolszász modell” működésének leírásával. Úgy gondolja talán, hogy ma már elég csak arra kivatkozni, hogy ha valami eltér az angolszász modelltől, az már elég a kötelező szisztémából kilépés bűncselekménye bizonyítására.

Liberális demokrácia

A példa tehát az angolszász politikai mezőny, amelynek egyetlen filozófiai alapja van: a liberális demokrácia. 1989-ben jelent meg az amerikai politikatudós, Francis Fukuyama híres esszéje, amelyben bejelentette a liberális demokrácia eszméjének globális győzelmét – minthogy egyedül maradt, mivel akkor éppen összeomlott a Szovjetunió, és vele omlott a kétpólusú világrend. Még mielőtt kivirulhatott belőle a Világkormány. Gyorsan abba is maradt a szocializmus világméretű népszerűsítése is.

Szükségessé vált a liberális demokrácia, mint egyedül üdvözítő, világmegváltó eszmeiség meghirdetése, mint erkölcsi megalapozottság az amerikai bázisú globalista villághatalom számára. Amerika számára a szovjet hatalommal megosztott világhatalmi partnersége megszűntével új helyzet állt elő Európában is, és a Közel-Keleten is. Az oroszok visszavonultak szűkebb hazájukba, a felszabaduló területek ellenőrzése az amerikai militarizmus feladata lett. Ez Európában könnyen ment NATO „szövetségesekként”, Közép- és Kelet-Európa országai azonnal ellenőrzés alá kerültek.

Az 1945-ben megfeleztett Európa nyugati felén a háborúban letarolt országok belenyugodtak az amerikai katonai jelenlétebe és az amerikai tőke (Marshall-terv) megszervezte gazdasági rendbe. El kell ismerni, egy évtizeden belül megindult a gazdasági fellendülés. Megérlelődött belőle az egységes Európa alapjainak lerakása, ne legyen többé háború Európa orszá-

gai között. Senkit nem zavart az amerikai katonai és gazdasági jelenlét, ami ugyebár védőernyő a veszélyt jelentő szovjet katonai fenyegetés ellen. Senkit nem zavart, hogy a politikai felépítmény azonosult szerkezetében és filozófiai alapjában az amerikai két párt-egy-eszme politikai rendjével. Elnevezése szerint a liberális demokráciával.

A szovjet átnevelésre ítélt keleti országok vágyakozással tekintettek szerencsésebb nyugati társaikra (budapestiek a bécsiekre). Amikor végre elérkezett szabadulásuk, elfogadtak mindent, ami csak jött nyugatról.

Ilyen folyamaton át jutottunk el a mai helyzethez, amikor a nemzeti kormány harmadik folyamatos időszakát kezdi a magyar nép többségi akaratából. És az Európai Unió, ahova 2004-ben nagy reményekkel beléptünk, Magyarország megbüntetésével foglalkozik. Mert nem vagyunk made in USA liberális demokráciák.

Univerzális eszmerendszer

A kommunizmus ideo-idiótáinak az volt a rögeszméje, hogy egyetlen eszmerendszer legyen az emberiség számára, és aki ezt nem fogadja el, az nem részesülhet az élet javaiban. Minden jel arra mutat, hogy az univerzális eszmerendszer szerepére most a liberalizmus pályázik. A vége az lesz, hogy amely ország nem kánoni liberális, azt háborúval sújtják.

A brüsszeli viszonyulás a magyarországi választások eredményéhez nagyon egyértelműen nevezhető ellenségesnek.

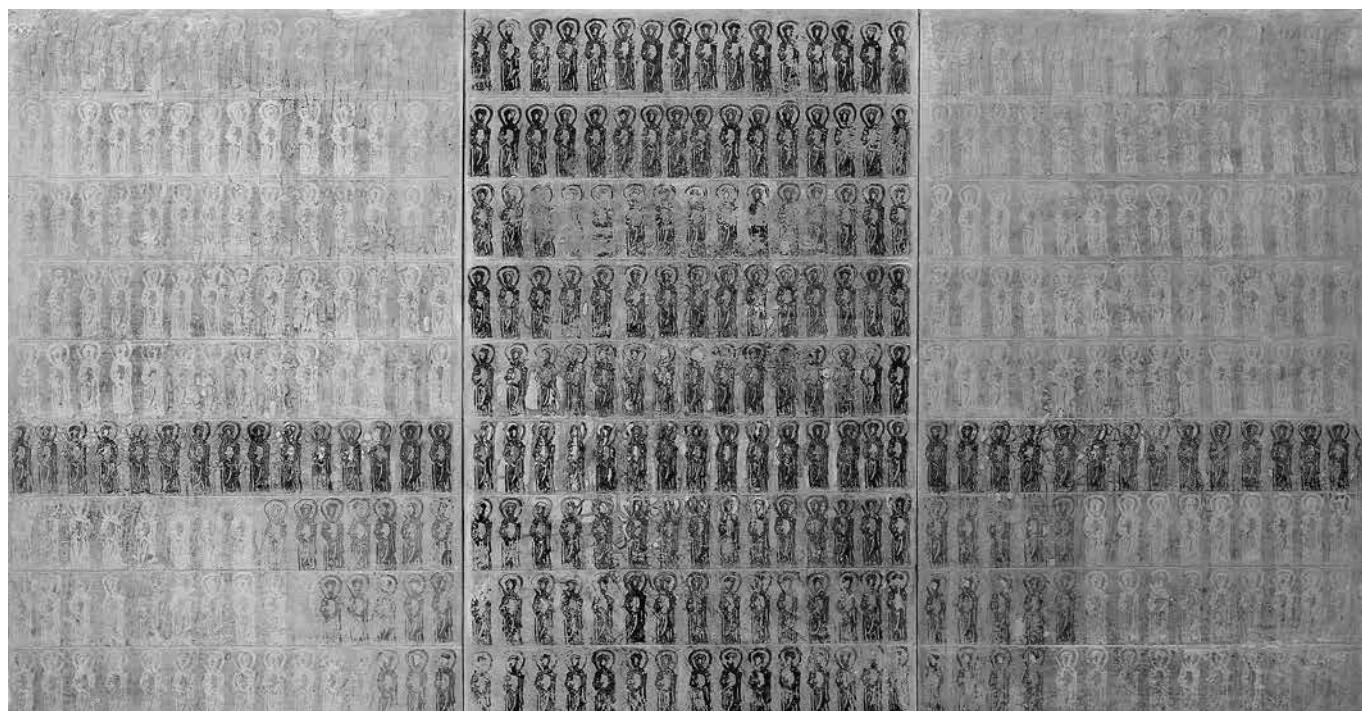
Röpke bepillantás elegendő a politikai elméleteket gyártó filozófikusok világába ahhoz, hogy lássuk, eszmei termékeiket megrendelésre készítik. Nagy pénz működik ebben a szakmában; egyetemek, tudományos intézetek, neves szerzők sokasága él meg ezen a terepen. Nem kis dologról van szó, hanem a világ dolgainak előre tervezett történetéről, amiben a megrendelők elképzelése érvényesül. Félelmetes, de benne vagyunk, csak normális tudatunk nem kész a befogadására.

Két évtizeddel azt követően, hogy az indiai származású amerikai szerző, Fareed Zakaria a Foreign Affairs hasábjain megjelentette az illiberális demokráciáról írott tanulmányát (Az illiberális demokrácia virágzása (1997) (The Rise of Illiberal Democracy, in Foreign Affairs, Vol. 76. No. 6., Nov.–Dec. 1997, p. 22–43). „*Különböző társadalmi, gazdasági, valamint politikai tényezők szinergiájának hatására rendkívüli módon megnőtt az érdeklődés az illiberális állam- és demokráciafelfogás iránt. Az ún. illiberális demokráciák és a különböző autoriter („hibrid”) rezsimek iránti szimpátia növekedése, valamint a politikai populizmus terjedése, illetőleg a rendszerkritikus pártok és jelöltek támogatottságának megugrása a XXI. század második évtizedének jól látható és markáns fejleményei. Az alábbi – magyar nyelven első ízben hozzáférhetővé vált, és szinte teljes terjedelemben közzétett – szakfordítás célja, hogy szakmai szempontból vegye górcső alá az illiberális demokráciák egyes államelméleti aspektusait vizsgáló 1997-es tanulmányt.*”

Ilyen bevezetővel indul az értekezés, amit szemlélünk, amelynek tárgya a liberalizmus és annak ellenpárja (tagadása) az illiberális demokrácia. A Nyugat interpretálásában demokrácia alatt majdnem egy évszázadon keresztül a liberális demokráciát értették. Ebben a fogalmazásban nem érzékeljük, hogy a gyakorlatban két szabályrend együttes alkalmazása rejlik: a liberalizmus egyrészt mint a politikai szabadság (demokrácia) koncepciója, másrészt mint gazdaságpolitikai (szabad piac) koncepció.

A demokráciának tehát a liberalizmus a beszabályozója. A liberalizmus univerzális egyediségre törekszik, mint korábban a kommunizmus.

Fareed Zakaria értekezésének befejező szakasza sokat mond számunkra: „*Napjainkban az illiberális demokrácia terjedésének »vírusa« ellenére a nemzetközi közösség, és legfőképpen az Egyesült Államok leghasznosabb szerepe, hogy – ahelyett, hogy új országokat keresne a demokratizálódás és a választások lebonyolítása érdekében – erősítse meg a demokráciát, ahol gyökeret vert, és ösztönözze az alkotmányos liberalizmus fokozatos fejlődését az egész világon. Az alkotmányos liberalizmus nélküli demokrácia nem egyszerűen elégtelen, de veszélyes,*

Fal II. – Budaházi Tibor festménye

s ezzel behozza a szabadság erőzóját, a hatalommal való visszaélést, az etnikai megosztottságot és még a háborút is. Nyolcvan évvel ezelőtt Woodrow Wilson elfogadta a kihívást Amerika nevében, hogy a világot biztonságossá tegye a demokrácia számára. Ahogy közeledünk a következő évszázadhoz, feladatunk, hogy a demokráciát biztonságossá tegyük a világ számára.”

Nem is lenne túl erős ítélet kimondani, hogy a politikai filozófus a legkártékonyabb féreg a világban.

Vannak országok, amelyek elfogadják a demokráciát, de nem fogadják el a korlátozás nélküli gazdaságot. Ezeket nevezik illiberalisnak. Ilyen Magyarország is. (Erre utalt Orbán Viktor néhány évvel ezelőtt Tusványoson). A tőke és a munka szabad áramlását ugyan elfogadjuk, de többek között nem engedjük a termőföld piaci árúként forgalmazását.

Olvassuk, hogy: „Az Amerikai Egyesült Államokban és Nyugat-Európában alakult ki az egyének élethez való jogát, a tulajdonhoz való jogot, a vallás- és szólásszabadságot biztosítani kívánó, a kormányzat elé korlátokat állító, és törvény előtti egyenlőséget követelő, valamint pártatlan bíróságokat, illetőleg az egyház és állam szétválasztását kezdeményező rendszer. Az alkotmányos liberalizmusban minden egyének elidegeníthetetlen jogai vannak, az ország pedig olyan alkotmánnyal rendelkezik, amely biztosítja is ezeket, és korlátozza a kormányt.”

Éz így jól hangzik, a probléma a további részletekben van. A nyugati szisztémával átvettünk néhány olyan elemet, amivel külső erők kiszolgáltatottjává váltunk. Ilyen az alkotmánybíróság, amelynek tagjai nem választás útján kapnak olyan hatalmat, amivel felülbírálhatják a törvényhozó hatalom által megszavazott törvényt, rendszerint valamely külföldi érdekelttség kívánságára.

Ilyen a fékek és ellensúlyok alkalmazása a kormány ellen. Orbán Viktor kifejtette nézetét, hogy a fékek és ellensúlyok rendszere csak amerikai találmány, a magyar berendezkedés pedig nem fognak változtatni, amíg ők kormányoznak. Minthogy ilyen lehetőségek külföldi vagy ilyen érdekeket szolgáló ellenzéki támadásra adnak lehetőséget, ez nem más, mint beavatkozás az ország szuverenitásába.

Az angolszász szisztéma, amely intézményeket csoportosít a megválasztott kormány köré, olyan erőt tud bevetni, amivel a kormány kényszeríthető szándékától eltérő útra vagy akár megdönthető. Ezek az intézmények nem választások által jönnek létre, hanem a liberális demokrácia elve és nemzetközi elkötelezettség alapján. Működését tapasztalhattuk Magyarországon és a magyar politikát figyelő nemzetközi szervek és média viselkedésében.

Valahányszor nemzeti kormány működik Magyarországon, ezek a szervek azonnal támadnak mindent, külföldről is, és a nemzetellenes ellenzék részéről is. Nyíltan kifejezve is: a kormány megdöntése, leváltása a cél, mert „diktatórikus, nem jogállam, kirekesztő, lop, tönkretesz az országot”, stb. Amikor a külföldi politikai és üzleti érdekeket kiszolgáló szocialista liberális kormány uralkodott, nem volt semmi kifogás a magyarországi kormányzásra az atlantista liberalista államok és intézményei részéről.

Ettől demokrata a liberális.

A legpiszkosabb beavatkozás a külföldről pénzelt célszervezetek hálózata. Az NGO-jogosultság a legveszélyesebb. NGO, azaz Non Government Organization, alkalmasint magántársaságok törvényes joga a kormány munkájának bírálata, akadályozására.

Támadás Magyarországon ellen

Judith Sargentini, európai parlamenti zöldségi képviselőt kérte fel az EU vezetőség a feladatra, hogy készítsen különjelentést Magyarországról.

A Sargentini-jelentés szerint Magyarországon egyértelműen fennáll az uniós értékek súlyos megsértésének kockázata, ezért indokolt az alapszerződés hetes cikke szerinti jogállamisági eljárás megindítása – áll az Európai Parlament (EP) belügyi, állampolgári jogi és igazságügyi bizottságában (LIBE) készülő magyar különjelentés április 6-án Brüsszelben bemutatott tervezetében.

Az ülésen több képviselő is élesen bírálta a magyarországi helyzetet. Judith Sargentini zöldségi képviselő a tervezetet bemutatva hangsúlyozta: mindenekelőtt azt vizsgálják, hogy a magyarok alapjogai hogyan érvényesülnek, az állam miként bánik a polgáraival, s ezt látva az EU-nak kötelessége cselekedni.

Roberta Metsola néppárti árnyékelnök egyebek mellett a külföldről támogatott civil szervezetekre vonatkozó magyar törvényről beszélt, mely szerinte aránytalanul súlyosan érinti az NGO-k működését, és ellentétes az uniós értékekkel.

*A jelentés minden egyes vádpontjára
tétélesen válaszoltunk –
hívta fel a figyelmet a miniszter.*

Ebben a vitában Magyarországot sorozatos rágalom érték, és aki erre reagál, azt folyamatosan minősítik – mondta Sziijártó Péter magyar külgazdasági és külügyminiszter Brüsszelben, válaszul a vádakra. Azt is közölte, nem értenek egyet Soros Györggyel, és vitában állnak vele. Soros azt akarta, hogy az Orbán-kormány megbukjon. Ezekben a vitákban soha semmilyen formában nem hoztuk szóba Soros vallását – tette hozzá az antiszemitizmusról szóló hazug vádakra reagálva. A jelentés minden egyes vádpontjára tétélesen válaszoltunk – hívta fel a figyelmet a miniszter. A magyar kormány nem akarja ellehetetleníteni az NGO-k működését, csak azt szeretnék látni, hogy külföldről kik finanszírozzák ezeket a szervezeteket – mondta Sziijártó. Érdekes, hogy a LIBE-bizottság csak a Soros-egyetem panaszkodását hallja meg – hívta fel a figyelmet a külügyminiszter.

„Hogyha mi nem állnánk ellen, akkor a Soros-tervet már régen végrehajtották volna az Európai Parlament. De nem tudják megtenni, mert ott vagyunk védekezően, és próbálnak minket megkerülni, próbálnak megbüntetni, lenyomni, de egyszerűen nem sikerül nekik. Nem sikerülhet nekik.” – szögezte le Sziijártó Péter.

Április 26-án ismét parázs vita zajlott le Brüsszelben Magyarország és az Európai Parlament (EP) belügyi, állampolgári jogi és igazságügyi bizottságának (LIBE) tagjai között az úgynevezett Sargentini-jelentés, vagyis valójában a Soros-jelentés kapcsán.

Az indulatok odáig fajultak, hogy a brüsszeli „demokraták” megpróbálták a magyar kormányt képviselő Sziijártó Péterbe fojtani a szót. A külgazdasági és külügyminiszter a Soros-jelentést hazugságok gyűjteményének nevezte, és előrevetítette, hogy a magyar kormány nem fogadja el.

Judith Sargentini jelentése minősített hazugságok gyűjteménye – mondta a Kossuth Rádió *Vasárnapi Újság* című műsorában Szijjártó, hozzátette, már unalomig ismert általánosításokat és puffogtatásokat tartalmazó, mindenféle valóság-alapot nélkülöző állításokat hordanak össze Magyarországról az EP-ben. *„Olyan állításokat, amelyeket százszor, ezerszer megcáfoltunk. Ugyanakkor látszik, hogy a jelentésben minden számút, kivéve a tények meg a valóság. Azt állítani, hogy Magyarországon el akarják nyomni a civil szervezeteket, vagy éppen azt, hogy az ország nem tett eleget az antiszemitizmussal szemben, esetleg, hogy nincsen sajtószabadság, olyan hazugságok, amelyekkel szemben pusztá tények állnak.”*

Szijjártó beszámolójában arról beszélt, a LIBE-bizottság tagjainak is elmondta, hogy a magyar emberek április 8-án hoztak egy nagyon világos döntést. *„A magyar népakarat olyan elsőprő erejű, amelynek nyomán csak az elkeseredett és tehetetlen düh*

dolgozik ezekben az emberekben és szervezetekben, amelyekkel most Magyarországot mindenfajta módon próbálják támadni.” Hozzátette, hogy a magyar emberek az elmúlt évek teljesítményéről egészen más következtetésre jutottak, mint Judith Sargentini és a LIBE-bizottság. Megjegyezte, a különbség a kettő között, hogy a magyar emberek szerepelnek a magyar választói névjegyzékben, a bizottság tagjai pedig nem, így nincs joguk döntést hozni az ország jövőjéről. Úgy fogalmazott: *„Hiába próbálnak minket megroppantani, hiába próbálnak rólunk mindenfajta képtelenséget állítani. A magyar emberek arra hatalmaztak fel minket, hogy olyan politikát folytassunk, amelynek értelmében csak a magyar emberek mondhatják meg, hogy ki jöjjön ebbe az országba, csak a magyar emberek határozhatják meg, hogy kivel élünk együtt a saját hazánkban. Meg fogjuk védeni saját határainkat, nem fogunk elfogadni semmifajta kötelező betelepítési kvótát, és Magyarországot magyar országnak fogjuk megőrizni.”* – jelentette ki.

NÉMETH ISTVÁN PÉTER Hazatérők

Köszönöm, fiam, hogy erre hoztál – szólt fiához az édesanyja a kerekesszékből a válla fölött. Színezüst hajának egy fürtjét meglibbentette az Ádriáról Somogyországon át ideérkező langy szellő. Az idős asszony bátyjának sírjától jöttek, s a polgármesteri hivatal elé értek. Megálltak kicsit a kánikulában.

Látod, ott állt a Duchon-ház – bökött közelre csontos ujjával. Elvitték a bombák, nem tudom megmutatni a gyerekorom ablakát. Születésem előtt két esztendővel állították ezt az első világháborús emlékszobrot. Mára a fásliját kikezdte a rozsda, mégis ő az én rendíthetetlen bronzkatonám. (Egyszer a Kis-tó partjára parancsolták, most megint itt áll a helyén.) A valahai ablakból a Szent István utcára láttunk. Kéményseprő nagyapád kapta a lakást, mivel özvegy Duchon Jánosné férje halála után tovább vezethette vállalkozását. A ház kapuján számtalanszor kigördült kerékpárjával bátyám. Böbi-vel itt voltunk lányok, s valahányszor megláttuk, ahogy biciklire száll, utána néztünk. (Tudod, Böbi, akivel kottát szoktunk cserélni. Édesapja szemezte a rózsabokrunkat a konyhai ablak alatt. A barátném igen komoly szonátákat gyakorolt. Azokat bátyám a tangóharmonikán meg sem próbálta volna eljátszani. De ha Itáliáról énekelgettünk, e dalokat már szívesen kísérté volna gombos hangszerén.)

A fiú újra tolni kezdte a rokkantkocsit, hangtalan gördült a két kerék, nem érezte magát fáradtnak, ám édesanyja történetére tovább valahogy nem tudott igazán figyelni. Gondolatai elkalandoztak, követni kezdte ő is azt a biciklit, amit anyjáék annak idején, hiszen egyformán csillan meg a küllőkön a fény minden időben.

Anyja bátyja a városka szívébe igyekezett. Balra a Martonféle fatelep gyantaillatú deszkáit rakodták, jobbra a patikából valami üvegcsével lépett ki valaki cselédlányféle. Nagy utcának mondták a tapolcaiak ezt a Főutcat régebben. Tudta ezt. (A Főteret, ahova ért, Szentháromság térnek nevezték el. Később Vörös Csillag, Sztálin és Lenin tér lett. A legutóbbiról már nem tudhatott.) Szüretkor a házak alóli pincékből

kiömlött a mustszag. (S ez így volt mindig. Mintha a darazsak örök részegen dönögtek volna az árkok fölött. Az álmosító zöngésben a Szent Sebestyén kőalakját is övező vastag vasláncra támaszkodott talpával. A kőszent rezzenetlen szelíd-séggel nézte a fivért, aki nem fog többet élni Petőfinél, s kinek tekintete végigszaladt a görbe Batsányi utcán. Jobb keze felől

Ország László fotója

a vendéglőből láрма, alább a Mayer-pékségből finom kenyér-illat szűrődött ki. Ügyesen egyensúlyozott a kerékpár nyeregében, egyhelyben állt, tovább tartva magát fél lábbal az izgó-mozgó kerítésláncon. Álmában nyugtalanok voltak, nem maradtak moccanatlanok a szobrok. Pedig csak Nepomuki Szent Jánosról tudta biztosan, hogy a Felső-tó partjáról került le a plébánia épülete mellé, az Alsó-tóhoz. A Felső- és az Alsó-tó között, a fahídról is szétnézett. Nagybátyja, Bíró Gyuszi, aki a cserkész társaival eljutott Itáliába – Tapolcán fogalma sem volt róla, melyik fronton vetették be – Velencéről mesélt neki nem régen. Őt utánozva – verseket írt s jól morzézott – azt játszotta: ha ide, a tóhoz jön, déli, olasz tájra jut.

*S eszébe se villant,
hogy esetleg céltalanul, nyílegyenesen
suhan a városka rövid utcáin.*

(Nem jutott el, viszont fiatalon még az egész Magyarországot bejárta fuvarjaival a teherautóján.) Lába alatt a híd fája, az alatt a hömpölygő víz. Finom remegés fogta el. Ezzel a jó érzéssel tekert tovább. Visszafele. S eszébe se villant, hogy esetleg céltalanul, nyílegyenesen suhan a városka rövid utcáin. Képzelte, ő a nagybátyja, aki ellenséges területen forgalmaz távírójával, mozgás közben, hogy ne tudják bemérni. Titkos jeleket sugároz szét az éterbe, miközben fölötte a Jóisten veszi az adást, mint imát csak. A Duchon-ház mögötti szőlőskerteknél kötött ki, s még mindig nem akaródzott letámasztania a biciklit. A vincellérház napórája mutatta még az időt. Aztán a kórházon túl a hegyesdi szekérút előtt úgy döntött, hogy ideje mégis hazamenni. Jobbra a Tavasbarlang. Büszkén vetet-

te föl irányába a fejét, hiszen kútásó nagyapja fedezte föl munka közben azt a lejáratot, amikor beomlott alatta a kőboltozat. Igaz, az érdem a kőművesmesteré lett, nem a családé, de erre soha ügyet sem vetett. Nyomta a pedált, ment haza, a szobájába, ahová behallatszottak a délután utolsó meg a reggel első kalapácsütései Speer Tóni bácsi műhelyéből. A legidegesebb lovak is tehetetlenül függeszkedtek a csiga alatt, a mester és inasai így tudták a patkolást elvégezni. Néha, mint egy meteorit, berepült fekhelyéig egy-egy izzó forgács. Szerencsére, mindig elkerülte a fejét, a függőnyt csupán egyszer égette ki egy röpke, forró fémszilánk.

A fiú az édesanyját a kerekesszékekben egészen könnyen tudta mozgatni, ám a Glázer Sándor utca dombján fölfele, a vadgesztenyék hűse alatt, nagyon megizzadt. Könnyebb volt tovább hallgatnia az idős tanárnőt, édesanyját, akit többen már meg sem ismertek, annyira lefogyott a nyolcvanon túl. A tört testéből enyhén oldalra biccent feje. Nyakcsigolyái felől érkező fájdalom-villámoktól sem erőtlenül tartotta mégis. Hónál fehérebb haj keretezte arcának szájából eleven csobogással patakzottak a városka új és földézett képei. Egészen kertvárosi házuk kerítéséig mesélt, mesélt: S tudod, nekem mályvaszín kiskabátom volt, alatta matrözblúz és sötét szoknya, térdharisnyában és fekete lakkcipőben úgy lépegettem a misére. Így mentünk bátyámmal végig a Főutcán a boltok, a Szentháromság-szobor, a nyomda előtt, míg elébünk nem tűnt a templom. Oroszlán Évike, szegény, papája lezuhant a toronyból, amikor cserepezte. A megolvadt harangok fémlapocskái a porban még sokáig emlékeztettek minket a szörnyűségekre. S mégis olyan gyönyörű volt lábunk előtt Húsvétkor az az életnagyságú Korpusz. Körülötte fénylettek az ezüstös fillérek. Ilyenek voltak, mint a hajam most, ni. Jaj, fiam, vigyázz a kapunál!

Kaiser László versei

Homogén vándor

Homogén vándor a mellékutakon
konzekvens keresést föl nem adhatom
nem adom föl hogy legyenek és lehessenek
hogy nem kellenek már álcázott szennyek
pofámba hazudott hírek és vad tények
nem vagyok gyáva de gyártóktól félek
miként félek a tegnapi hitektől –
látok már mindent égből és gödörből

A szerző könyvhétre megjelenő Vándorok, vérekek, angyalok című, válogatott és új verseit tartalmazó kötetéből.

Anyám kinéz az ablakon

Lányomnak, Helgának

Anyám kinéz az ablakon,
nem sejti még, hogy fájdalom,
mi gyötri őt, majd elviszi,
halála nincs és közeli.

Anyám pásztázza otthonát,
talán érzi, hogy nincs tovább,
búcsút sem int már énnekem,
orvos sem, pap sem kegyelem.

Anyám régóta siratom,
azóta nincsen rokonom.
Talán van egy, ki egy nekem:
benne halálom, életem.

Aki tegeződik a napozókosarakkal

Mörk Leonóra, aki egy – törekény, de erős – személyben író, újságíró, szerkesztő és műfordító, 2009-ben, *Az utolérhetetlen Mr. Yorke* című regényének megjelenésével belépett a magyar szépirodalomba is. A *Hellinger-Madonna*, a *Holdfény szonáta*, a *Lány igazgyöngyökkel*, illetve a *Papagájos ablak*, s ez a mostani, legújabb könyve azt bizonyítja, hogy igenis lehet, sőt kell műveltséget, irodalom-, zene-, és művészettörténeti ismereteket közvetítő női regényeket írni. A szerző most hihetetlenül elegáns címlapú és „jó kézbe venni” külsejű (borítóterv: Nagy Norbert) hatodik regényében sem változtat azon, hogy idősíkváltásokkal teli, mindig szórakoztató és soha nem unalmasan didaktikus kultúrmissziójában fontos szerepet szán Németországnak, szülőföldje mellett második választott hazájának. Erre utalok a jelen írás címében, hiszen nem csak Madagaszkar vagy Tahiti lehet egzotikus, hanem, mint ebben a könyvben, Usedom, ez a legkeletibb Balti-tengeri német sziget is, ahol a germán kultúrát ráadásul szláv elemek színezik. Ide, a fonott napozókosarak világába veti a sors a hősnőt, Lilit, a karcinofóbiájával és a hazai egészségügy bugyraival küszködő gyógytornászlányt, akit fogorvos vőlegénye egy kecsgető norvégiai praxis kedvéért hagyott faképnél. Kilátástalan lelkiállapotából két dolog emeli ki: nagymamája szerény hagyatékának néhány becses darabja, köztük egy Stambuch, egy emlékkönyv, a miskolci ükanya, Julika hagyatéka, az első világháború körüli évekből. Az egyik lapon a lány rábukkan egy észak-német udvarház képére, s először online, majd német kiküldetési hónapjai során „élő adásban” nyomozni kezd a titokzatos épület után, amelynek során megismeri ükanyja tragikus első világháborús szerelmének történetét, s egy magát „*Ostseepirat80*” néven jellemző, ám korántsem „kalózos” német építész, Andreast. Az ükanya, tekintélyes miskolci polgárcsalád kisebbik lánya, aki dús idomú, virágzó nővére mellett igazi „porcelánlány” úgy ismeri meg éppen ebből a házból útnak indult szerelmét, a Lohengrin-forma Heinrichet, hogy a német fiatalember 1914 tavaszán pár hónapra szállóvendégként a miskolci Szemere utcában a Kammerer család vendége lesz. A magyar lány és a német ifjú között a kezdeti idegenkedés után heves, egészen „huszonegyedik századi” intenzitású szerelem bontakozik ki, de az első világháború, a Nagy Háború elszakítja a gyermeket váró porcelánlányt az ő északi hatyúlovagjától. A nóta vége egy nyugodt, békés látszatházasság, egy idősödő ügyvéddel, s egy kislány, Henrietta születése, aki vér szerinti apja pontos mása. Heinrich nővéreinek leveléből néhány év múlva kiderül, hogy a holtnak hitt szerető él. Julika, aki minden „porcelánsága” ellenére nagyon határozott egyéniség, felserdült kislányát németországi vakációra viszi, ahol kiderül, hogy gyermeke apját – mint oly sokakat – roncsolt arcú nyomorékká torzította a háború, ezért nem jelentkezett többé. Ez így, röviden összefoglalva, nem volna több egy átlagos női regénynél. De mégis azzá válik, már Theodor Storm halhatatlan *Immensee*-je néhány sorának

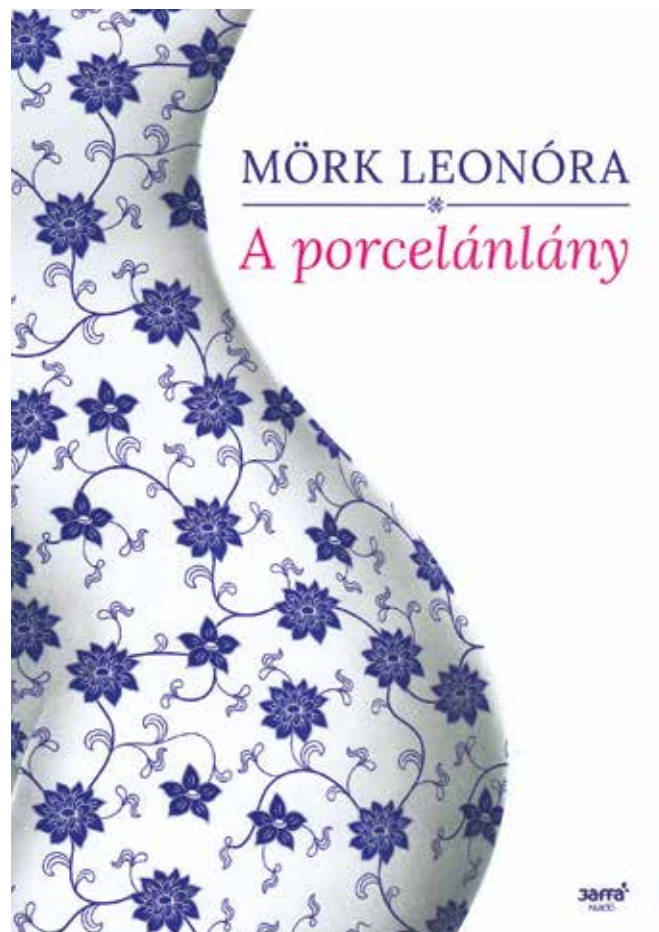
Olvasólámpa KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

idézésével: „*Már csak egy órát / vagy az enyém, / Magam, egymagam / halok meg én.*” A történetet magasabb régióba emeli, hogy Mörk Leonóra következetes kultúrmisszióra vállalkozik ezúttal is. Stormon kívül idézi Tutsek Anna irodalmi műként átlagos, de kordokumentumként kiváló lányregényét, az első világháború idején játszódó *Évike-könyvet*, a *Küzdelmes éveket*. Továbbá Madáchot, Kosztolányit, a szívének oly kedves észak-német regényíró-óriást, a Lübeckből származó Thomas Mannt, Richard Wagner *Lohengrin*-jének szöveggönyvét, Adyt és – ugyancsak a korszellem festés kedvéért – Hugonnai Vilma *Egészségtani előadások nők számára* című, illedelmesen felvilágosító kézikönyvét... Was gut und teuer ist – ahogyan Heinrich szülőföldjén mondják...

A reformáció bölcsőhelyére, Wittenbergbe és Luther életének további színhelyeire kalauzoló *A papagájos ablak* után Mörk Leonóra ismét a német kultúra magyarországi nagykövetének bizonyult, de olyan nagykövetnek, aki ugyanakkor gyöngéd színekkel, szeretettel vezet el bennünket szülővárosa, Miskolc huszadik század eleji világába.

PETRŐCZI ÉVA

Mörk Leonóra: *A porcelánlány*, Budapest, Jaffa, 2018

NÉMETH ISTVÁN PÉTER

Kihullt lapok egy olvasónaplóból

A prózájában és dalszövegeiben is lírikus Bereményi Gézaról

*Leszakítani a dallamról szabad-e szót?
Ideje jött. Venni szemügyre.*

(SZGY)

Pápai diákkoromban hallottam meg a Türr Gimnázium falai között az első dalokat, amiket Cseh Tamás énekelt, s amelyeknek szövegeit Bereményi Géza írta. Bereményi Géza fotója az épület földszintjén ott volt kissé följebb a szemmagasságnál az egyik tablón, üveg mögött. 1977 óta gyakran azon kaphatott volna valaki, hogy ezeket a dalokat dúdolom, e rétegműfajnak nevezett könnyűzene súlyát érzékelve, valamint e megzenésített verssorokat fújom minden erőlködés híján tanult memoriterek gyanánt.

17 esztendő tanulóként első filosz-meglepetéseim közé tartoznak azok az olvasmányok, amikor az író novelláit silabizálva egy-egy félmondata magához rántotta a hanglemeztől ismert dallamot is. Ezeket a találkozásokat a mai napig számomra tartom.

Emlékszem a Pápa – Celldömölk – Sümeg – Tapolca állomások között a vasúti kocsikban ivott első sörök ízére, a térdemre tett nyitott könyvekre, míg szállt a 424-es. Nem is néztem a dohogó gőzmozdony füstje felé, hiszen olvasmány várt, nehogy még – ahogy gyerekkoromban megtanultam – szikra menjen véletlenül is a szemembe. Hiszen bárhol ütöttem föl A svéd király oldalait, mindenfelé jellegzetes bereményis kifejezésekre találtam, hogy nem csupán a szövegben láttam, de már fülemben dallammal együtt hallottam is, például, a következőket: „Végül a vízparton álltunk, Mari meg én... / Hiába hoztalak ide, Mari. Nincs motorcsónakom.” (A svéd király, 1970, Utolsó kör a vízen; 60. p.)

„A hatvanas években nyár felé tetőzött az ifjúsági probléma. Emlékszem nap mint nap hajóval átmertünk Almádiból Siófokra. Ó a régi, ó a Balaton, régi nyarakon, bár nem volt vitorláshajónk.” (Bereményi – Cseh Tamás: A hatvanas évek, megjelent A levél nővéremnek című nagylemezen Cseh Tamás és Másik János előadásában. 1977)

A fiatalkori nincstelenségben viszont volt a gazdagító szabadságból adódó: autóstopp.

„...én meg csak feküdtem hetven kilométerre a lengyel fővárostól... egy autót vártam, amelyik a tengerhez vinne. Helyzetemet nehezítette, hogy feljebb az úton még legalább húszan várakoztak... és a stopposok íratlan törvénye szerint át kellett adnom az elsőbbséget a korábbiaknak.” (Levelet Zs. asszonynak; 143–144. p.)

„Filmek is készültek, vászonról ránk néztek autóstoppos fiatalok.” (Bereményi – Cseh Tamás: A hatvanas évek)

Mint a pápai alma materben afféle matematika-fizika tagozatos osztály sarja, bizony, fölfigyeltem a mértani precizitásra emlékeztető szerkesztésre és az úgynevezett definíciókra.

A *Desiré (Bejáró) Bejáról* szóló nóta (Antoine és Desiré című Cseh Tamás-nagylemez; 1978.) strófáiban jelzi a szövegíró, hol is tart: a dal a negyedéhez, majd a feléhez ér... Bereményi Géza akkurátusan csupa nagybetűvel szedeti a *Legendárium* (1978) *Irén levele* című fejezetének centrumát: „ÉS ITT A LEVÉL KÖZEPE, KEDVES TESTVÉREM, ÉS MINDENK KÖZEPE, AMI VELEM TÖRTÉNT ÉS TÖRTÉNHEK MÉG.” (118. p.) Ám az mégiscsak meghökkentett, amikor 1979 őszén Bereményi Géza megosztotta a Ménesi

*Nem is néztem
a dohogó gőzmozdony füstje felé,
hiszen olvasmány várt...*

úton, Szőrényi László tanár úr szemináriumán a műhelytitkát velünk: A *Halni* (1979) felvonásaiban megszámlálható, hogy hány oldalanként, szabályos ciklusokban kerülnek a nézők elé a holttestek. Milyen pontos ez a Bereményi. S tényleg, ez a fajta akkurátus egzaktuság milyen hatásos is, ámultam első Symphoniám füstjén terelve tenyeremmel. „A Nap, pótolhatatlan forrás, létünk szabályozója.” Olvasom a *Történelem 10.*, befejező részében. S hallom az első lemezről (*Levél nővéremnek*): „A fekete lyuk egy nem létező égítést...” (Budapest) A második Bereményi-kötet olvasásakor már egészen biztos vagyok benne, hogy ezek a féle meghatározások stilisztikai értelemben már az író ismerős névjegykártyáiként is szolgáltak: „Angol az, aki Angliában lakik. Anglia egy ország... Mi magyarok vagyunk, Magyarországon lakunk.” (8. p.) Igaz, az eszmélkedő gyermeknek szánt ismeretek szabatos átadása hasonlít még az idegennyelv-tanókönyvek példamondataira vagy egy Ionescu-féle monológra is... Ám a végérvényes fogalmazásra való törekvés megkérdőjelezhetetlen. Az újabb regényben (Vadnai Bébi; 2013., 59. p.) végre a szomszédok bejelentésének köszönhetően az író alteregóját, Dobrovicsot, egy, a lakhatását vizsgáló látogatók által, a bútorokra ragasztott címke váratlan tömörségű-pontosságú meghatározással lepi meg, sőt identifikálja:

„Mindaddig Dobrovicsot még sosem határozták meg ilyen pontosan, úgy érezte.

– Hogy mi vagyok én?

– Pedig szabályos. Ön »rosszhiszemű, jogcím nélküli ottmaradó.« De csak holnapig. Ha aláveti magát az eljárásnak, már nem lesz az.”

A *Legendáriumban* (11. p.) még csak játszik az arcokkal az író, az elbeszélő a gépkocsihullámból vezető idegenek vonásait vizsgálja, ki melyik ismerősére hasonlít. Míg a sajátjáról így vallott: „A víz az arcomra is áradt, de lemosni nem tudta a rászáradt szokásokat.” Ugyanez az *Antoine és Desiré* című lemezen:

*Desiré és az eső a címe a dalnak,
amit 32 éve dúdlok.
Két szereplője van: Desiré és az eső.
Az eső zuhog s Desiré benne áll.
Lemos az eső Desiréről mindent:
kalapot, ruhát, fűzőstől cipőt.
Egy meztelen test: Desiré csak ez...
Antoine jön, és kérdi Desirét:
– Azt hiszed, talán megszabadulsz valamitől?
– Kalapod-ruhád, fűzőstől cipőd, lemállott...
Na jó!
És tiszta vagy...
Na jó!
De kérdem én hangsúllyal, Desiré,
Arcodra száradt szokásaiddal mi lesz?*

*Bereményi Géza is írt a nagy,
kerek, kék égről, amit holtától
kezd el viselni a már nem élő...*

Pápán Szabolcsi Miklós bohócokról írott monográfiáját Szabó István tanár úr adta kezembe. Bereményi Géza prózájából és dalából az az arc, amire szokások vagy grimaszok rakódnak, vagy ami estére, ha magunkra maradunk gesztusainkkal együtt le is hámlik, valójában egyre őszintébb lett az elképzeléseim szerint. Nem paradoxon, de még attól is, hogy az író-költő gyakorta tudatosan maszkok mögé bújva üzent valami fontosról – a legszemélyesebben. Hölderlin, Zrínyi, Petőfi, Széchenyi, Weöres Sándor, régholt klasszikusok, kortársak, fiatalok, öregek, bunkó osztálytársak álarcra, sőt nők, bombázók sminkjei mögül vagy Világ mamikái, a WC-s nénik kendői alól az ő személyiségének legféltettebb rétegeiből szóltak meg üzenetek. Legalábbis az én olvasataim és hallomásaim szeszélyében. Hadd folytassam velük!

Friedrich Hölderlin verseinek, prózájának és drámai életművének 1961-ben jelent meg egy igényes válogatása. A könyv 492. oldalán található *Az ősz* című Hölderlin-vers Bernáth István fordításában. Így kezdődött az, ami Bereményi Géza versében nyerte el folytatását: „*Suhannak, szállnak vissza most a földre / legendák, melyek már indultak volt enyészni. / A Szellemről szólnak, mely visszatér örökre, / Tanulság az idő, mely önmagát emésztí.*”

Az 1837-ben született német költemény 1971-ben Cseh Tamás és Bereményi Géza Iskola utcai albérletében így szól: „*Suhannak, visszaszállnak / a legendák most a földre, / látod, azt mondtad pedig, / elenyésznek, örökre.*”

Innen a dal majd elkanyarul a romantikus klasszikus őszi futamától, de hogy a két alkotás lángja egybeért az a XX. századi vers nyitásától látni- és nyilvánvaló. Miképpen a régholt pécsi püspök, Janus Pannonius epigrammája is kezdő akkord lett Bereményi Géza számára Párizsban, 1972 júliusában.

A korán virágzásba kezdő mandulafácscsa a korukat megelőző s a környezetükkel ugyan még egy ideig dacoló meg nem értett hazai gondolkodóink szimbóluma lett. Weöres Sándor emígy fordította a latin eredetit:

„*S íme, virágozik a mandulafácscsa merészen a télben, / Ám csodaszép rügyeit zuzmara fogja be majd!*”

Bereményi Géza így kezdi elszántan mulandóság-ellenes humanista versét: „*Íme, virágozik már, / rügyeit bujtogatja / szép mandulafácscsa, / lám, a télben virágozik, / ám csodaszép rügyeit / zuzmara fogja be majd.*”

Több részét a disztichont változatlan szavaival és szórenddel csak rövidebb verssorokba tördelte Bereményi Géza. Weöres Sándor egy másik versének, nem fordításának, hanem saját opuszának viszont esszenciáját adta át eléneklésre Cseh Tamásnak. Az önironikus és groteszk élet elvette Weöres dilinós önarcképének vonásaiból, csurom líra lett a dalszöveg. A kettős faszor visszakapja Rilke alléjának a komolyságát. Egyszer az Egyetemi Színpadon Cseh Tamás, amikor egymaga szál gitárral adta elő az *Égbolt-sapkájú embert*, ki is mondta: „*Hogyha itt lett volna Novák János, mint ahogy nincs itt, ebből még szebb dalt lehetett volna csinálni...*”

*Aki előtt a kaput becsukják,
és azt kiáltják, „rosszkor születél!”
megáll a csendben, és arra vár még,
hogy tán kiszólnak, talán csak játék.*

*Ott álldogál még amíg az este –
az ő estéje leszáll a földre.
Kisétál csendben kettős faszorba...*

Weöres versében a kisember örök egzisztenciális fájdalmát egyedül tán az enyhítette, hogy még a szakrális szépségek is valamiféle konkrét trivialisitást kaptak: például eldönthetetlen, hogy a kerek kék sapka van-e, ha van, akkor az lehet, hogy csak egy bohókásan közönséges kék – úgynevezett – svájci-sapka. Ha meg még az sincs, csak költött, akkor nem maga a nagy kerek kékség-e? A Zrínyi Miklós óta ismert nagy kerek kékség, ami befödi végül a hőst?

*Akinek azt mondják: „rosszkor születél,
kotródj az anyád méhébe vissza”:
e véráztatta kapun nem dönget,
az csak egyszer nyílt, zárva találja;
elindult a hosszú kettős faszorban,
végén kilép az üres világba,
s a fején jelként (hogy a rablók ne bántsák,
úgy sincs semmije:) kerek kék sapka.*

*Kék sapka, tetején taréja nincsen,
simára húzva, körül beszegeve,
két kis vakond-prém hajlik a fülre,
alul az állán tök-inda tartja,
az útról nem szed melléje virágot,
s ahogy vándorol tájakat temetve,
mindeniütt fedi a sima kék sapka,
holtig eltart a kerek kék sapka.*

Bereményi Géza is írt a nagy kerek kék égről, amit holtától kezd el viselni a már nem élő... Bereményi Balassi Zrínyinél

is korábbi metaforájával indítja a dalt: „Ó, nagy kerek, szépséges kék ég / szabadulás, égi dicsőség...” Őskép szerepel tehát e Bereményi-versekben, őskép a tájkép, égből és földből, s a kettőt összekötő kettős fasorból, hiszen a horizont valahol a gyökök és lombcsúcsok között húzódik. Annyi bizonyos, Bereményi Géza kettős fasora Rilke, Ottlik Géza és Weöres Sándor alléival fut párhuzamosan. (Hallgattam a *Jóslat* című 1984-es Cseh Tamás-lemez műsoros kazettáját vonaton, buszon a walkmanem fejhallgatójából a nyolcvanas és kilencvenes években.) A *Vadnai Bébi* című regényben amikor Éva fiát, Doxát viszi egy teherautó az ismeretlen cél, az intézeti kastély felé, a következő Bereményi-mondattal szembesülünk:

„...felsegítette a fiát a sofőr mellé. Aztán elindult az autó kettős fasorban, napfényben.” (68. p.) Doxa tényleg odaért, ahol a határ határát veszti. A nevelőintézetis gyerekek közt „többé már nem ismeri senki”.

Doxa? A fiatalemberről szól, Bereményi Géza hősről az az Udvaros Dorottya énekelte dal, amiben Doxa – önnön nevének kancsalrímes változatával – Dixiként szerepel 2015-ben (zeneszerző Hrutka Róbert). Hallgattam a CD-t (Udvaros Dorottya: majdnem valaki.) vonaton, buszon ez elmúlt esztendőben discmanem fejhallgatójából.

*Prófétátok itt járt,
Fűszál-nemzedék!
Itt járt, és hogy elment,
Bánjátok ti még!*

*Nem volt se családja,
Se télikabátja,
Be nem állt a szája
Úgy hívták, hogy: Dixi*

*Rajta csak egy ing volt,
Bár, mélyhideg tél volt,
Rajta mégsem látszott
Semmiféle: cidri!*

A dal prózaváltozata tulajdonképpen a *Vadnai Bébi* harmadik fejezete, aminek a Kárpátia étterem a színhelye, s természetesen hóesésben.

A hóesésről szól – álljon itt végezetül – Udvaros Dorottya régebbi slágere is. Az *átutazó* című albumról, 1985-ből. Bereményi lírája tán Ottlik hóeséseinek fehérjét örökölte az *Iskola határonból*. (Ottlik meg Kosztolányi havazás-hagyományát kapta.) Az Ottlik Géza-regény második részének címe: *Sár és hó*. Valóban égi kegyelem változtatja át a sarat fehér hóra, aminek közvetlen, első haszna, hogy nem sározhatja össze többé a növendékek ruháit... De annál is több. Ahogy a dalban: megváltás-féle metaélménnyel szolgál a sár helyetti hó:

„Vasárnap délután, nézd, mindent elborít az a hó, / mint vártunk lent a sár helyett. / megjött a hóesés, és aki égre néz, / a szemét nem tudja nyitva tartani...”

Bereményi Gézának van egy önéletrajzi novellája, ami már A svéd király elbeszélései után majd' egy évtizeddel látott napvilágot. *Hóesés a Vízivárosban* a címe. Annak a negyedik mondata így szól: „Édesanya belémkarolt, úgy gázoltunk régi házak között kristályszőnyegen.” (Megjelent 2009-ben, Jézus újságot olvas; 106. p.)

*Mert a hó vastagon kavargog.
Vége az, az, amit akarok.
Ez egyszer az, amit akarok.
Eljött és vastagon kavargog.*

*Vasárnap délután, és semmi lárma nincs,
csak neszek, és gázolsz kristályszőnyegen...*

Most 57 éves vagyok. Szedegetem össze esztendőim olvasónaplójának kihullt lapjait. Van, amit be sem tudok illeszteni az oldalak közé, van, amire nem találok, mert valóságban is elveszítettem a sorokat, nem beszélve arról, hogy mennyi mindent föl sem jegyeztem, s már elfelejtettem. Mindenesetre, ha valahol létezik – egy távoli falrepedésben? – az a virtuális diarium, amibe valamiféleképpen mégiscsak föliratik az ember minden olvasmánya és dúdolt éneke, biztosan megvan ez a kidolgozatlan cetlim is: „rt szőlő venyige kacs f / yige kacs EGYSZERRE KÉT ESTE VAN / cs fűrt SZMINDKETTŐ CSAK FESTVE VAN / qip HARMADIK AZ IGAZI / qip KOLDUSKÉNT ÁLL ODAKI” (Weöres Sándor: Tapéta és árnyék; 1964)

„Este van már, este van, / minden madár festve van...” (Bereményi Géza – Cseh Tamás Múcsarnok című nagylemez; 1981)

Badacsony – Ország László fotója

VASVÁRI ZOLTÁN

Rónay György tájai

A Rózsadomb

H„Hiteles városi költő volt, aki olyan gyengéd figyelemmel és szeretettel beszélt a nagyvárosi tájról, ahogy a vidéki költő szokott a maga dunántúli vagy alföldi szülőházjáról. A Nyugat »harmadik nemzedékének« egész sor költője tekintett hasonló otthonossággal arra a történelmi tájra, amelyben otthonra talált: Vas István a pesti Duna-part, Rónay György a Rózsadomb, Jékely Zoltán Zugliget, Zelk Zoltán Zugló köré rajzolt költői mitológiát” – írja Pomogáts Béla Vészi Endréről szól visszaemlékezésében, megemlítve Rónay Györgyöt is, mint a Rózsadomb hiteles poétáját. Pomogáts Vészi költészetéről írt jellemzése pontosan illik Rónay rózsadombi verseire is.

Rónay Budapesten született, kisgyermekkorát Kakucson töltötte a családi birtok kertjében, a gimnázium első évét Kalocsán végezte, majd Gödöllőn, a premontreieknél tanult és érettségizett. Budapesten is több helyen lakott, míg felnőttkora otthonára a Rózsadombon lelt, a Gábor Áron és a Mandula utcában.

...magánéleti tragédiákat átélve,
harminc után a férfikor nyarába lépve
otthonra talált a Rózsadombon...

Szárszó és Bagolyirtás mellett a Rózsadomb, az otthon tája meghatározó ihletője költészetének is. Rónay realista tájleírásai mögött mindig felsejlenek a lelki tájak. A természet a művészet párhuzamává is alakul. Ahogy Sőtér István írja Rónay lírájáról: „A természet és a táj, fák, madarak, alkonyati hegyek és a tó, Szárszó folyamatos motívuma: mindez állandóan költészetében, és mégsem marad ugyanaz. Mert az ismétlődő képek mögött állandóan változik valami – változik a lélek.” És a természeti tájat szemlélő Rónay, a Rózsadombon, a budai hegyek között sétálva szinte mindig számot vet saját életével is. Sajátos költői mitológia szövődik a Rózsadomb köré: panteisztikus tájszemlélet, a saját életsorssal való szembenézés és irodalmi, művészeti élmények emléke, pályatársak árnyai alkotják a szálakat.

Első rózsadombi verseit *Nyár kötete* (1957) *Budai rajzok* ciklusában olvashatjuk.

A *Rózsadombi elégia* 1943-ban született. „Ó, Rózsadomb! merészebb ifjúságom / útján be sokszor jártalak! / Tűnődve sorson, életem, halálom / bolyongtam itt a fák alatt”. E sorokkal kezd a harmincéves költő az elégiát, aki úgy érzi: „Itt állok, Múza, nézd, kifosztva, romban / az ifjúság ravatalán. / Támassz föl engem! Csókotól karomban / elindul még a vér talán”.

Ugyancsak 1943-ból való a *Rózsadombi este*: „Lenn a város gyujtogatja, ládd, / ívlámpái lusta csillagát, / itt is, ott is fölragyog a fény / s hintázní kezd a Duna vizén. // Hegyről nézem, mint egy színpadot. / Mit üzentek, lámpa-csillagok? / Mindig többen villantok elő, / mégis csak az este színe nő”

Hat évvel később, egy szörnyű háború után, és magánéleti tragédiákat átélve, harminc után a „férfikor nyarába” lépve otthonra talált a Rózsadombon: „Így gondolkodtam, s a tenger helyett / hazámul választottam a hegyet.” (Rózsadomb – Töredék, 1949).

A *Budai rajzok* ciklusban még olvashatjuk a *Strófafák, hegyen* (1945), *Zöldmál, Törökvész* (1954), *Szalonka út* (1947), *Budai estén* (1947), *Törökvész* (1948), *Guggerhegy* (1948) és *Csacsirét* (1954) című verseket. Ez utóbbi első versszakát idézem:

„Szelíd napfényben fürdik a vidék, / habzik a fű halványzöld selyme lágyan. / Mint nagy tenyér, emel a Csacsirét / s ringat a májusvégi délutánban.”

A rózsadombi hangulatok Rónay számos versében, nemcsak tájversekben, ott vannak. Az 1966-os *Tükör és tűz* kötetben például ezt a nyolcsoros kis filozofikus remeklés, ontológiai számvetés.

Felhők hova szálltok
a domb fölött ahol lakom?

Csillagok mit hunyorogtok
a domb fölött ahol lakom?

Szél hova futsz
a domb fölött ahol lakom?

Életem életem hova úszol
a domb fölött ahol lakom?

(A domb fölött ahol lakom)

Az idős, betegségekkel küszködő, halállal szembenező Rónay késői költészetében újra felerősödik a Rózsadomb ihletadó szerepe. Életében megjelent utolsó kötetében, a *Kakucs rózsákban* (1977) több ilyen verset olvashatunk.

A *Guggerhegy* két négysorosra annyira jellemző a zsörtölődés, a világ, az élet sötét jelenségeivel kibékülni nem tudó költőre.

„*Ócska rongyok. Benzinszag. Bádóg. Ürülek. / Szirénaszó: egy infarktust visz a mentő / a városban. A fák alatt már kélik a sötét. / Szél rebben. Fölzokog a meggyalázott erdő.*” (Vasárnap este)

Tökéletes életkép a '70-es évek végének Budapestjéről, a villákkal, társasházakkal beépülő Rózsadombról, ahol a természet egyre inkább átadja helyét a zaklatott, infarktusos városi életternek, és Rónay életalkonyi hangulata, állásfoglalása minderről.

Az *Őszi zsörtölődés* és az *Őszi ceruzarajzok* négysorosai ugyanazt az életérzést, hangulatot közvetítik melankolikusabb, megbocsátóbb hangon.

„*Hajadonfőtt, de már lassan, meg-megpihenve / s bottal bandukol az öregember a hegyre. / Széttelint, eltűnődik az őszutói napban: / oly nyájas-melegen süt, hogy szinte már tavasz van.*” (Őszi zsörtölődés, 1.)

„*Mért hinti el kosztát, ahol csak jár az ember? / Mért szemyez ha pihen? Mért bűzölög ha termel? / Ne dohogj, öreg! Inkább nézd azt a csipkefát ott, / hogy ragyog minden ága, míg vére elszíváro!*” (Őszi zsörtölődés, 4.)

És persze a táj látványa elővarázsolja a letűnt ifjúság kedves napjainak emlékét. „*Ifjúságomból, sárguló barackfák, / hogy kerültek ide a Rózsadombra? / Őszi verőfény süti a lankát, / s fölvész az emlékek csipkebokra.*” (Barackfák)

„*Avar zörög – talán az ifjúság / lombjai a lábom alatt. / Ősz van. Húznak a vándormadarak. / Nyögnek a szélben a fák.*” (Avar)

A rózsadombi versek sorát két irodalomtörténeti jelentőségű is bíró, összegző hosszűvers zárja: az N. L. régi háza a Ró-

zsadombon 1973 őszén és az N. L. régi háza a Rózsadombon 1975 tavaszán. A költő sétája közben Németh László egykori, rózsadombi háza előtt áll meg. Egy '43 májusi beszélgetés emléke bukkan elő: „*Itt egyszer, negyvenhárom májusában / egy egész holdas éjszakát / átvitatkoztunk. Szürkült már, mikor / haza indultunk. »Majd legközelebb / folytatjuk« – szólt a gazda, s kikísért / a kapuig. Fiatal jegenyék / álltak a ház előtt, finoman remegett / sudár lombjuk a hajnali fuvalomban.*”

A fiatal jegenyék a három évtized alatt megnöttek, csúcsuk már-már az eget súrolja. Rónay azonban azt hallja, hogy az új gazdáknak nem tetszenek a faóriások: árnyékot vetnek, és még bajt csinálnak a vezetékekkel. Ki kellene vágni őket. Erről Németh László és a saját sorsa jut az eszébe: még élnek, az író és ő is. De vajon a fák meddig élnek?

„*A fák, úgy látszik, mulandóbbak, mint az ember.*”

Két évvel később ismét a régi ház előtt jár. Az itt lefolyt egykori vita emléke ismét felmerül. De a vita már végleg eldöntetlen marad, a vitapartner meghalt.

„*Igazam volt? Igaza volt? Egy örök honi pör / részeseiként olykor szembeszállnak / egymással is az egyet akarók. / S hogy kinek volt igaza, és kinek milyen / igazságot oszt az Idő: oly egyre megy már, / ha az egyik fél aktájára visszavonhatatlan / pont tétetett, s a másik itt marad, a másik / pörös fél igazával és sebeivel, / elmarasztalva vagy fölmentve – mindegy.*”

A költő leül a régi házzal szemben, és emlékezik. A három sudár jegenye még megvan, mégsem vágták ki őket. Talán tévedett két évvel ezelőtt?

„*Az ember mégis mulandóbb a fáknál*”

Rónay György 2014. április 30-án a Fővárosi Közgyűlés határozata alapján posztumusz Budapest Díszpolgára lett.

Rónay László

Forgácsok

BARÁTOK. Panaszos cikket olvastam. Az a lényege, hogy évtizedes barátságok bomlanak fel politikai nézetkülönbségek miatt. Nem lehettek igazán szilárdak, ha valóban ez volt a kibékíthetetlen ellentétek okozója. Az igazi barátság sokkal erősebb, mint a múltó politikai divatok. Igaz, a közéletet megmérgezi a gyűlölködés, de a barátság nem közéleti kategória. Biztos vagyok abban, hogy Pista másként gondolkodik, mint én, ez azonban nem ver éket közénk, tiszteletben tartjuk egymás véleményét. (Nem nevezném meggyőződésnek, mert romlandó dolgok nem szülnék meggyőződést.) Egyébként ritka kellemes estét töltöttünk együtt Béláékkal, Pistával és Juditkával. A politika szóba sem került. Veres András győri püspök – szerintem rossz – megnyilatkozása került szóba a lombikbibi-ügyben, de az is indulatok nélkül. Kinek-kinek más jutott eszébe a püspök szavaiból, abban azonban mindenki egyetértett, nem a Szent István-napi ünnepség hangulatához illett.

Nem tudom, az öregedés okozza-e, ám egyre többet gondolok régi barátaimra, akik – főként 1956-ban kiléptek életemből. Ilyenkor a veszteség érzése uralkodik bennem. Aztán arra gondolok, jöttek újak. Ilyen az élet: elvesz és ad.

BABITS ÉS KOSZTOLÁNYI. Csodálatosan jó barátok voltak fiatalon, együtt szidták Adyt, és hasonló szenvedéllyel tallóztak a világirodalomban.

Aztán elhidegültek. Kosztolányi vezérszerepre aspirált, de Babits lett a vezér. Talán az is közrejátszott ebben, hogy pénzek fölött diszponált a Baumgarten Alapítvány kurátoraként. A legjobbakat is megkísérti a pénz...

Kosztolányi méltán az egyik legnépszerűbb író, a valóságban pedig nem volt jellemóriás. Babits viszont hisztériásnak mondható, de erkölcsi tartása kikezdehetetlen. Nem véletlenül lett a fiatal írók példaképe.

Különbségük főként az Ady-revízió idején lett szembevető. Illyés és József Attila kapcsolata is megromlott, bár Illyés időnként átfestette viszonyukat. Változtat ez írói minőségükön? Szerintem nem. Arany és Petőfi barátsága példamutató. Ehhez az is kellett, hogy Petőfi egész fiatalon kilépien az árnyékvilágból. Lobbanékony volt, talán nem volt mindig igaza. Arany viszont békességes emberként élte életét, nehezen lehetett kihozni a sodrából, a rosszban is megmutatta a jót.

Távolba futó utak

Jávorszky Béla műfordító munkásságáról

A műfordítás különleges szolgálat a sok ezer költő és író országában. Munkájuknak köszönhetően a mai – kissé meggyérült – olvasóközönség készen kapja az értékeket.

Legutóbb Viivi Luik, a legismertebb észt író könyvét mutatja be a *Magyar Napló*. Észtország 1940-től 1991-ig a szovjet birodalom fennhatósága alá tartozott. Egymillió-háromszáz-ezer lakosa és régi kultúrája van. Finnországról talán valamivel többet tudunk. A függetlenségét száz éve érte el. A harmas koronához, majd Oroszországhoz tartozott. Százéves önállósága alkalmából, szeptemberben a Budavári Önkormányzat és a Finn Nagykövetség égisze alatt rájuk vetült a reflektorfény. Ekkor adták át Jávorszky Bélának a Tóth Árpád-díjat, amelyet a magyar műfordítók számára alapított a Budavári Önkormányzat 2011-ben, Tóth Árpád születésének 125. évfordulóján.

*A műfordítói álarc alól,
mint észak gránit szikláit,
kibukkan két saját kötete.*

Jávorszky Béla szerint „A magyar elbeszélő irodalom és költészet legjavának küllhoni megjelenésére két lehetőség van: divat, az olvasóközönség érdeklődésének a figyelemmel kísérése a kiadók részéről, a jellemzőbb lehetőség pedig a magyar irodalomnak elkötelezett néhány műfordító munkáján alapszik.” Ő maga nem csak viszonzza a gesztust, hanem hivatásnak tekinti magyarrá fordítani.

Jávorszky német nyelvtudásával jutott a finn nyelv tökéletes elsajátításához. Már a kezdeti lendületét is segítették finn kapcsolatai és a Finn Nagykövetség. Külön jelentősége van

annak, hogy első hetvendolláros útján a finn vasutasok adták kézzől kézre.

A kenyérkereset szempontjából a pálya nehezen indult, bankokban dolgozott, kollégái meglopták pénztárosként. Bár volt a családnak könyvtára – ilyen-olyan okokból – az Országos Széchényi Könyvtárra támaszkodott irodalmi és stilsztikai tanulmányai idején.

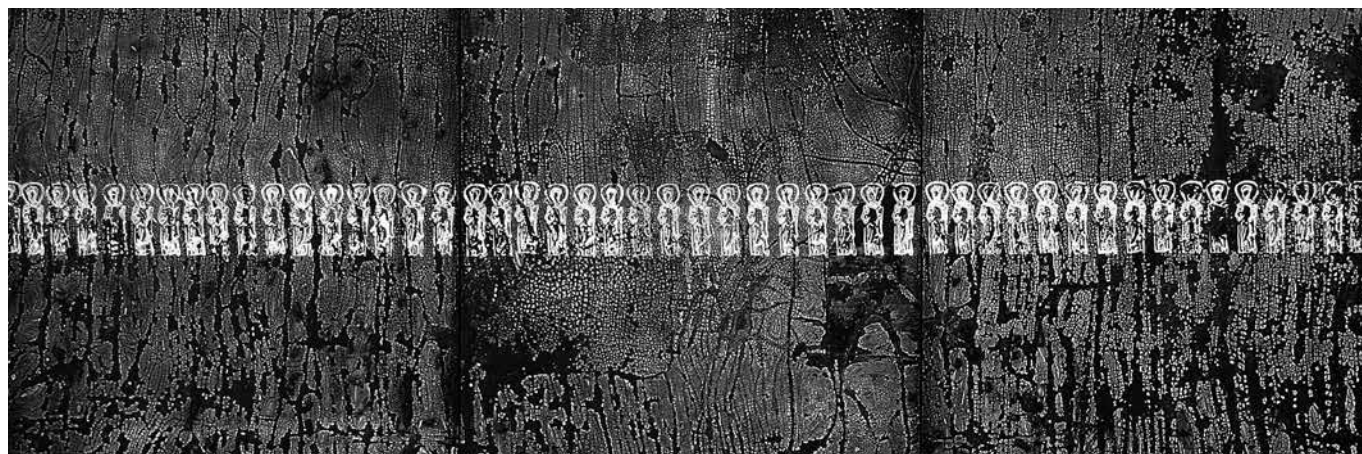
Feladta-e Jávorszky Béla az egyéniségét, amikor ígéretesen induló költői pályáját megszakítva, nagy feltűnést keltő, *Távolba futó utak* (1973) című kötetében a huszadik századi finn költők legjavát mutatta be? Természetesen folyóiratokban, például az arrailletékes *Nagyvilágban* is publikált. Heteket, hónapokat töltött Finnországban. Hol a finn, hol a magyar állam támogatta ösztöndíjával.

A műfordító szerint a finnről magyarrá vagy magyarról finnré történő fordítás nyelvszerkezeti okokból könnyebb, mint mondjuk svédre vagy akár valamelyik világnyelvre történő átültetése a tartalomnak és a formának, a hangulatnak.

Az észt nyelvre és irodalomra úgy figyelt fel, hogy nagy-követként bejárta a Baltikumot is a szovjet uralom megszűnése után.

A magyar irodalom javát, és a kortársak fajsúlyos, és a kereteket tágító műveit is eljuttatta „második hazájába”, Finnországba. Ugyanakkor magyar irodalomszervező, és a kincseket, az irodalmak gyöngyszemeit a magyarok elé táró egyéniség. Egyéniség, mondom, bár alanyi költészetét feláldozta maga választotta hivatásáért.

A műveket rengeteg adatgyűjtéssel és nemzetközi, személyes kapcsolatai révén ismerte meg. Folyamatosan tájékozódik és tájékoztatják a kiemelkedő irodalmi alkotásokról. Így jutott el – például – a svéd gondolkodásmód regényekben kris-

Fal I. – Budaházi Tibor festménye

tályosodó érdekességeinek bemutatásához. Zárt világok, kisvárosi enklávék, az erdők, tavak, tengeröblök, szigetek népe, a halász, a protestáns lelkipásztor és a diplomatafeleség, a bohém költő mind anyagot adtak egy ablak megnyitására.

A balti államok közép-európai jellegű kultúrája mélyén felmerül saját mitológiájuk is, és felelevenednek a kereszténység előtti idők gazdag emlékei.

Már Vikár Béla megmutatta nekünk a Kalevalát. Az észtnemzeti eposz, a Kalevipoeg is több kiadást megért. Talán mindössze ennyi, amivel Jávorszky munkássága előtt az érdeklődő közönség találkozhatott.

Azt írtam, feláldozta egyéniségének alanyiságát, de ez így nem igaz. Ha más bőrébe is bújjik a műfordító, a válogatás visszaad valamit a habitusából, ízléséből, mondanivalójából. Mindig maga választja ki a lefordítandó műveket. A műfordító álarc alól, mint észak gránit szikláit, kibukkan két saját kötete. Esszéi az északi országok kisebbségeinek életéről és a *Kettőfűrészelt csónakok földjén* című kötete a Baltikumról szól.

A magyar irodalom megismertetése terén tizenhárom finn és három svéd nyelvű antológia fűződik Jávorszky nevéhez, valamint publikációk a már említett országokban.

Irodalmi-műfordítói munkásságát *Finn Állami Irodalmi Díjjal* (1976), *Antti Wihuri Nagydíjjal* (1995), a *Ponkala Alapítvány díjával* (négyyszer, legutóbb 2013-ban), *Füst Milán Fordítói Díjjal* (1999), *József Attila-díjjal* (2002), *Janus Pannonius Műfordítói Díjjal* (2012) és *Tóth Árpád Műfordítói Díjjal* (2017) ismerték el. Megkapta a *Finn Oroszlánrend Nagykeresztjét*, az észtn *Maarjamaa Rist I. osztályú keresztjét* és a *Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét*. A Finn Irodalmi Társaság (SKS) és a Finnországi Svéd Irodalmi Társaság (SLS) levelező, valamint a Finn Írószövetség tiszteletbeli tagja.

Alkatát, tehetségét, szorgalmát és munkabírását ismerve előre látható, hogy még számos mű lefordítására készül. Mind ehhez jó egészséget kívánok a 78-dik évét nemrég betöltő műfordítóknak.

RADNAI ISTVÁN

Panu Tuomi versei

Kánon

Páfránytollak,
melyeket unottan suhogtat a szél,
golyaorrok
imbolygó betűi, ki tudja
megfejtetni értelmeteket?

Mely szelíd tekintet
képes a vízi rozmaring szemét magára vonni,
s a gyöngyvirág gyenge illatából ki
olvassa ki az árnyas emlékeket?

A te nyelvedet az a virág beszéli,
amely felé fordul a nap,
amely fájdalomra ébred,
s fény-hangnemben nagy hirtelen
kánon fut keresztül az erdőn.

Megfagyott elégia

Zúzmarás tiara, deres szempillák,
hópalást, felöltötted tehát
fehér nagykabátodat.
Mindjárt beavatnak
a dermedt nap csillogásába,
kristály vagy és só, amihez csak érsz,
kristállyá változik.

Nézem az arcodon legördülő könnyet,
mely hulltában megfagy: tudod egyáltalán,
milyen a gyémánt közönye?

Doris Kareva versei

Öregség

Iszony tör rád. Éjjel jégeső kopog.
Egy cikázó villám utat mutat.
Korábban észre se vetted, hogy milyen hosszú az út.
Megöregedtél. Ma már nem teszel meg ekkora távolságokat.

A szoba üres, kiürültek a gondolataid.
Fagytól lázas a föld. Le kéne hűteni.
Fekszel és nézed a plafont. És nincs senki sem,
aki arcod ráncait el tudná simítani.

Lidérc

Ismét követsz, nyomomban vagy, akár az álom.
Éhes és szomorú szemed egyre követ,
nem hagy aludni hajnalig. Szüntelen látom
az égen szétmázolt tükröképedet.

A szád hangtalanul kiált. Egész lényed
csupa megvetés és gúny, szenvedek.
A lét utolsó cseppjeként újra élem
istenit, állati lihegésedet.

Követsz. Nyomomban vagy, mint az álom.
Lényed körülzár, el nem mehetek.
Reggelig lihegésedet hallgatom, látom.
Hogy éljek, elég egy lélegzeted.

JÁVORSZKY BÉLA műfordításai

SZÁZDI ANTAL

Egy név – egy korszak

150 éve született Horthy Miklós

Ferenc József császár szárnysegédje, a monarchia utolsó és a nagy háború legsikeresebb flottaparancsnoka, aki negyedszázadon át volt Magyarország sokat vitatott, de a korszak körülményeit, főleg a trianoni történetét figyelembe véve mégis csak eredményes kormányzója, Horthy Miklós 1868. június 18-án született. Apja kilenc gyermekes régi nemes, főrendiház tag, aki 1500 holdas családi birtokon gazdálkodott.

A jó kiállású és modorú, fél tucat idegen nyelvet beszélő fiatal tengerésztisztet nem csak a nők kedvelték, de bajtársai körében is népszerű volt. A gyakorlat embereként kiválóan vitorlázott, középtávon futóbajnok volt, vívásban pedig a hadsereg bajnokságig vitte. Jól kerékpározott, táncolt, remekül lovagolt és teniszezett (tagja volt az angol hadsereg bajnokait legyőző párosnak), s emellett szépen zongorázott és festett.

A Novara gyorscirkáló kapitányaként 1916-ban már hajórajt vezetett. Olyan sikeres akciókat hajtott végre az Adrián a túlerőben lévő ellenséggel szemben, hogy hadmozdulatai, ötletei ma is tananyagok a tengerészeti akadémiákon. Bajba jutott hajóit soha nem hagyta cserben, és a vízbe esett ellenséges matrózokat is felszedette. Ha az ellenséges hajó megadta magát, nem lövette tovább, nem süllyesztette el, ami nem volt általános gyakorlat. Előfordult, hogy hajójának biztonságát kockáztatva 72 ellenséges tengerészt mentett ki a hullámokból. Az adriai csatározásokat követő néhány megállapítás:

„Semmi kétség sem fér hozzá, hogy az osztrák-magyar cirkálók magatartása egészen rendkívüli módon lovagias volt.” – táviratozta Londonba Mark Kerr tengernagy az angol flotta parancsnoka. Guido Milanesi az olasz hajóhad vezetője szerint: „Biztosak voltunk abban, hogy olyan ellenfél áll velünk szemben, akinek ha legyőzzük, azonnal kezet nyújtottunk volna”. Franz von Hippen német tengernagy: „Különösen kiemelkedőnek tartom a cirkálók bátor és lovagias magatartását, amikor máshonnan is fenyegetve az életben maradt ellenség megmentésére siettek.”

Igazi hírnevet az ottrantói-szorosban 1917 májusában vívott ütközet szerzett számára, nem csak a jelentős túlerővel szembeni sikeres küzdelme, hanem Horthy bátor és humánus hadviselése miatt is. Fej és lábsérüléssel, hordágyra kötözve eszmélete elvesztéséig irányította a hadműveletet. Hadi sikereinek köszönhetően altengernagyként (altábornagyi rangnak felel meg) több nálánál magasabb rangú és rangidős tisztet megelőzve 1918-ban az osztrák-magyar monarchia haditengerészetének utolsó főparancsnoka lett.

A háború után visszatért az apai birtokra. Onnan hívták meg a szegedi kormányba, majd a parlament kormányzóvá választotta. Legfontosabb kezdeti intézkedése a törvényes rend helyreállítása volt. Parancsa szerint: „Mindenki tartson össze, tartson fegyelmet, hogy parancsom és reményem ellenére olyan ne történhessen, amit ránk fognak.” Kijelentette, hogy fájó szívvel, de a rendetlenkedőkbe belelővet, bárkik is legyenek azok.

„A kabinetfőnök vezetett be, majd egyedül hagyott. Egy kis idő múlva lépett be Horthy Miklós tengernagyi öltözetben. Vigyázza vágtam magam, szalutáltam, mint egykor a Novarán. Kezet adott a kormányzó, beszélgettünk egy keveset, és meghallgatta nyomorúságom történetét. Azt mondta: nézd Fürst József, én az államkasszából neked egy fillért sem adhatok, de a sajátomból igen. Azzal átadott ezer pengőt, és búcsúzóul újra kezet nyújtott.” – olvasható egy kaposvári hadirokkantró matróz visszaemlékezésében, aki nyugdíjából nehezen tudta eltartani népes családját, ezért 1929-ben levélben kért segítséget a kormányzótól. Amikor néhány év múlva ismét Horthyhoz fordult, az újból fogadta. „A kormányzótól ezúttal 500 pengőt kaptam, s azt mondta: vitézi telket nem tudok neked kiutalni, mert zsidó vagy, és a törvények szerint nem kaphatsz ilyen. Ezeket a törvényeket nem én csináltam. De segíték benne, hogy Véték polgármester Kaposváron juttatni tudjon neked valahogy másképp öt holdat. Ezt meg is kaptam rendesen, hála Horthy Miklósnak.” – folytatódik a visszaemlékezés.

Nem volt politikus alkat,
ahhoz túlságosan egyenes jellem volt,
hiányzott belőle mindenféle fondorlat...

Horthy és korszakának megítélése nem egyértelmű. Az bizonyos, hogy a trianoni döntés után nehéz gazdasági helyzetbe került az ország. Két millió ember kapott földet, de ez érdemben sem segített, hiszen például az elcsatolt részekről az országba menekülők közül csak az értelmiségiek több tízezeren voltak. A szegénység enyhítésére számos szociális intézkedést hoztak, például a tehetséges szegény sorsú gyermekek támogatására Horthy-ösztöndíjat alapítottak, de a megcsonkított ország gazdasági lehetőségei továbbra is korlátozottak maradtak.

Karakán kiállása, egyenessége népszerűvé tették Horthyt. Igazi úri jellem volt, minden mesterkéeltségtől mentes. Némely történész által középserűnek tartott Horthy korántsem volt híján a tehetségnek, munkatársait, az ország vezetőit nagyon jó érzékkel választotta ki, hagyta is őket önállóan tevékenykedni, de olyan ellentmondásos korban kellett egy lehetőségeitől megfosztott, gyengévé tett ország vezetőjeként helytállnia, amelyben a siker lehetősége minimális volt. Nem volt politikus alkat, ahhoz túlságosan egyenes jellem volt, hiányzott belőle mindenféle fondorlat. Hitler, Sztálin uralta, nemzetközi konfliktusokkal terhelt korban úriemberként politizálni és országot vezetni egyenlő volt a kudarccal.

Angliának nincsenek barátai, csak érkei – mondta a politikus-alkat Churchill. Ez a szemléletmód Horthytól merőben idegen volt. Nem csak tengerészként, hanem kormányzóként

is ragaszkodott a lovagias eljáráshoz, ami politikailag nem éppen célravezető. A románokkal ellentétben pl. előzetesen tájékoztatta a német nagykövetet arról, hogy béketárgyalást kezdeményez, mivel nem tartotta becsületes eljárásnak, hogy titokban forduljon a szövetségese ellen. Hitlerrel szemben kezdetől fogva erős fenntartásai voltak. (A náciakat brigantiknak és bohócoknak nevezte.) Amikor 1938-ban a Führer azt kérte tőle, hogy felvidéki területekért cserébe támadja meg a cseheket, és majd a németek beavatkoznak, Horthy azonnal visszautasította az ajánlatot, pedig élete célja az elcsatolt területek visszaszerzése volt, de nem minden áron. Amikor a feldühödött Hitler kiabálni kezdett, Horthy egyszerűen rendutasította. A megdöbbsent Hitler azonnal tiszteletteljes hangnemre váltott. Goebbels titkos naplójában ilyenek olvashatók: „a zsidókérdésben a magyarok nagyon rövidlátóak (1936) ... Magyarországon nem lehet megbízni ... (1937) A Führer kritikája egyre élesebb Magyarországgal szemben: zsidóbarátok és németellenesek... (1939) A Führer elégedetlen a magyarok magatartásával... (1940) Horthy a jövőben is mindent megtesz majd, hogy elmaradjon a zsidókérdés valóban radikális megoldása. Horthy humanitárius megfontolásokra hivatkozik, amelyeknek ebben az összefüggésben természetesen semmiféle jelentőségük nincs... (1943) A magyarok szakadatlanul elárulnak bennünket. Ezt már egy tucatszor rájuk bizonyítottuk, de nem is reagáltak tiltakozásunkra. Le akarja (Hitler) mondatni és tartóztatni a magyar kormányt, Horthyt őrizetbe venni... (1944) Végül egy bejegyzés 1938-ból: „Horthy becsületes ember. Nagyon jó benyomást kelt, egyáltalán nem gyepesedett be, és nem hülyült el.” Teleki Pál miniszterelnökhöz írta a kormányzó a zsidókkal szembeni bánásmóddal kapcsolatban: „...nem nézhetek nyugodtan embertelenségeket, szadista, okatlan megaláztatásokat...”

Horthy egyszerűen élt, szeretett testőrök nélkül kilovagolni vagy lesétálni a Duna-partra (nem tudta, hogy titokban ilyenkor is őrizték), kedvelte a gulyást, a halászlévet, és a bridzset. Szeretett színházba, operába járni. Időnként Kenderesen visszatért fiatalkori elfoglaltságához, a festészethez.

Jól jellemzi személyiségét egy 1920-as évek elején történt eset. Egyik fia átmulatott éjszaka után barátaival száguldzott gépkocsijával a fővárosban, s szándékosan elsodort egy közlekedést irányító rendőrt. A nagy nevetést a felháborodott rendőr intézkedése szakította félbe: a kormányzó úr fia kapott egy hatalmas pofont. A rendőr jelentette az ügyet parancsnokának, aki nem örült a hírnék. Másnap a rendőrt felettesével együtt berendelték a várba. A legrosszabbtól tartva jelentkeztek a szárnysegédi irodán. Bekísérték őket egy szobába, ahol meglepetésükre Horthy fogadta őket. Kezet fogott velük, megdicsérte a rendőrt, hogy egyenruhájához méltóan viselkedett, és megtorolta a testületet ért sértést. Kormányzói elismerésben részesítette és elrendelte, hogy azt országos napiparancsban hirdessék ki.

Végezetül még egy adalék: Eichmann az 1961-es jeruzsálemi perében mondta: „Horthy és a magyar katonák akciója volt a Hitler által megszállt Európában az egyetlen eset, ahol Németországgal szövetséges ország reguláris hadseregét arra használták fel, hogy megmentse a zsidókat. Ilyesmit képtelenségnek tartottam; azt hittem, téves jelentésről van szó, vagy álmodom, de néhány héttel később Lakatos Géza (miniszterelnök) kitiltott engem Magyarországról.”

A kormányzó és családja a háború után német fogságba került. Himmler az SS birodalmi vezetője megparancsolta, hogy amint az amerikaiak elérik a környéket, az őrség végezze ki őket. Ezt azonban a parancsnok nem hajtotta végre. Végül Portugáliában telepedtek le.

Mivel Horthy azon igencsak kevés államfők, országirányítók közé tartozott, akinek vagyona hivatali ideje alatt nem nőtt, ezért eléggé szűkösen éltek. Montgomery, az USA volt budapesti nagykövete 1949-ben alapítványt hozott létre a család támogatására. Az alaptőke nagy részét zsidó származású személyek adták össze. Horthy nagy reményeket fűzött az 1956-os forradalomhoz és annak embertelen leverése után – noha semmiféle szervi baja nem volt – ágynak esett, és 1957. február 9-én elhunyt.

A kenderesi kastély

Petróczi Éva versei

Bornemisza Anna Zsófia a jövőbe lát búcsúszavai

Az sírt az segestyében (sekrestyében) ásatjuk, már egy ember magosságánál mélyebbre ásták; reménségünk felett (az mint eddig látjuk) igen szép és jó földi vagyon...

Alvinczi Péter udvari prefektus levele,
Almakerék, 1688. szeptember 6.

Prefektus úr,
én látom, itt,
már új hazámba érkezőben,
míg a túlpartra visz a fekete ladik,
hogy nyughelyemről tekegyvelmed
híven gondoskodik.

Hálás szívvel fogadva
nemes indulattyát,
s mert *innen* jobban látom
Teremtőnk úttyait,
kérem, új föld-túrásba
ne hajszoljon senkit,
érettem – mindhiába –
már senki ne feszítsen
hótt-fáratt izmot, ínt.

Mivelhogy én már
látva látom: aligha több,
mint balga álom,
hogy testi épen-maradásom
helyeként készítgetik buzgón
az Apafiak templomában nékem a sírt.

Igaz, most száraz,
biztos padmaly,
ám tetemimet, sok, fénylő násfám,
s ruháim minden hiú selymét,
hivalkodó skófiúmát
szétmarni készül már a víz.

De ne gyászoljon,
nem borzaszthat engem
semmi borzasztó változás,
mit se számít, hogy én,
a Principessa, lészek,
mint mások, szétmálló
földi báb.

Reménylek és hiszek,
félelem nélkül,
boldog föltámadást.

Az méltóságos fejedelemasszony, Báthori Zsófia, a fejedelem súlyos állapotját értvén, die 6 Junii ifjú Rákóczi fiával Munkács-bul úgy indult, hogy másnap delest négy óra tájban Váraddá érkezett vala, midőn maga is már a fejedelem csak szerelmesit emlegetné, hogy velek csak egyet szólhatna, nagyon sóhajtozná, azonnal csak jelen lettek vala.

Szalárdi János siralmas magyar krónikája

P„Pápista asszony” –
ez volt a csúfnevem,
felemás igába hajtottam
gyereklány-fejem,
majd kényszerű
áttérés-kalodába.
Minket, kettőnket,
meglehet, összeláncolt a szerelem,
de az érdek és a megszokás
parancsa fejünk fölött
mindvégig ott pattogtatta
kemény, fenyítő ostorát.

Apád, s anyád a kálomista menny
acélszín magasában
várnak már terád, odafenn,
mégsem félek, hogy tőled
ott is elszakítnak;
hiszen irgalmas az Isten,
Hozzá könyörgök hát,
hogy a túlsó partra
tégedet átsegítsen,
meggyötört fejedem
kezem melegével,
füledben hangunkkal,
s hogy tegyen arról is,
ne az örök éjjel
várjon rád odaát,
de fénylő kegyelem.
Elfogytak szavaim,
szívem nem enged el.

CSERNÁK ÁRPÁD

Haikuk

Hervadó virág
ne búsítson ebből lesz
vetőmag, gyümölcs

Mennyi hallgatás
két szó egymásra talál
mennyi fájdalom

A meredek út
végében fénylő égbolt
nem látszik a ház

Egész délután
neked zenélt a tücsök
túrd a csendet is

Parányi kertben
ott van előtted minden
távolban ködök

Tücsöktetemet
látva nem kell zokognod
amíg élt zenélt

Cipők a kövön
lefelé néz az öreg
fent kék ragyogás

Kövek a tóban
remekművekké válnak
nagy mester a víz

Zöldellő ágak
üvegen innen és túl
mennydörgés alatt

Unokám rajzán
szürke folt fejem felett
papa felhője

Sunyi szikékkal
otromba bárdokkal sem
árthatnak nekem

Madárhangokkal
tele zöldellő kertem
mit akarnék még

Törcsi Levente Balázs

Fraktálok

Lenézek az úton. Nézésemben látom, hogy a válaszok magukért szólnak. Válasz volnék? Társított elképzelés egy születendő kérdésre?

Kérdéseimmel megélt társas magányom lelki narkózisa. Hídverője a „Sohának”, amely fogva tart, hogy a létezés illúzióját éltetve felébredhessen e világtalan játékban.

Emberhalász gondolatfraktálok. Agonizáló hiszékenységgel hozzátok tapadok, tudván, hogy nekem gondolatom sincsen, csak ti vagytok, akik általam elevenednek meg. Ti, a létszomjat elnyomó lenyomatok hasadt ideái egy-egy kérdésként szívemben fészkelve.

Lázadásában születő éntudat(ok). Mindennapi én-csinálás, kiáltásként gyűlve gyűlünk a csendszövedéken. Napra nap. Szerepek, szerephalálok.

Vonszolva girhes lelkemet újra úton. Vagyok, mint dermedt idő hasztalan emlékének zárványa.

Ország László fotója

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi
havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvasószerkesztő: Tamásné Horváth Katalin

Munkatársak: Lukáts János, Németh István Péter,

†Papp Árpád, Sarusi Mihály, Szutrély Péter

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Fő utca 57.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2018. június

Sokszorosítás sorszáma: 6/2018.

E-mail: posta@buvopatak.hu

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. I/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A Búvópatak Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Gulács – Ország László fotója

Kapható az újságárusoknál

A *Búvópatakot* 2018-ban ismét keressék az újságárusoknál!
A lap éves előfizetési díja 5000 Ft. Megrendelhető
az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén.

TÁMOGATÓINK

nka
Nemzeti Kulturális Alap

